

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และผู้วิจัยนำเสนอข้อมูล ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 สภาพโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 4 แนวทางในการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาเพื่อศึกษา สภาพโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุและเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

1.1 ผลการศึกษาสภาพโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ

	ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ (n=791)			
	ชาย	249	31.48
	หญิง	542	68.52
	รวม	791	100.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ (n=791)		
อายุ 61-65 ปี	242	30.59
อายุ 66-69 ปี	190	24.02
อายุ 70-75 ปี	157	19.85
อายุ 76-79 ปี	102	12.90
อายุ 80-85 ปี	81	10.24
อายุ 86 ปีขึ้นไป	19	2.40
รวม	791	100.00
3. สถานภาพสมรส (n=791)		
โสด	101	12.77
คู่สมรส	378	47.79
หย่า/หม้าย	272	34.39
แยกกันอยู่	40	5.05
รวม	791	100.00
4. ภูมิลำเนาที่อาศัย (n=791)		
ภาคเหนือ	66	8.34
ภาคกลาง	278	35.15
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	144	18.21
ภาคใต้	147	18.58
ภาคตะวันออก	156	19.72
รวม	791	100.00
5. อาศัยในเขต (n=791)		
เขตอำเภอเมือง/เทศบาล	419	52.97
นอกเขตอำเภอเมือง/เทศบาล	372	47.03
รวม	791	100.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
6. ลักษณะของครอบครัวในปัจจุบันที่อาศัยอยู่ (n=791)		
อยู่ลำพัง	71	8.98
ครอบครัวเล็ก อยู่รวมกัน 2-4 คน	401	50.70
ครอบครัวใหญ่ อยู่รวมกัน 5 คนขึ้นไป	194	24.53
อยู่กับญาติ	38	4.80
อื่นๆ เช่น อาศัยในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ บ้านพักคนชรา ฯลฯ	85	10.75
ไม่ระบุ	2	0.25
รวม	791	100.00
7. ระดับการศึกษา (n=791)		
ไม่ได้เข้ารับการศึกษ	99	12.52
ประถมศึกษาปีที่ 4	296	37.42
ประถมศึกษาปีที่ 6	100	12.64
มัธยมศึกษาตอนต้น	54	6.83
มัธยมศึกษาตอนปลาย	66	8.34
ปริญญาตรี	99	12.52
ปริญญาโท	26	3.29
ปริญญาเอก	9	1.14
ปวช.	23	2.91
ปวส.	13	1.64
อื่นๆ เช่น ประถมศึกษาปีที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 7 ฯลฯ	3	0.38
ไม่ระบุ	3	0.38
รวม	791	100.00
8. ปัจจุบันยังประกอบอาชีพหรือไม่ (n=791)		
ยังประกอบอาชีพ	329	41.59
ไม่ประกอบอาชีพแล้ว	454	57.40
ไม่ระบุ	8	1.01
รวม	791	100.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
9. อาชีพ (n=329)		
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	111	32.74
รับจ้าง	66	20.06
เกษตรกร/เกษตรกรรม	125	37.99
ทำงานเอกชน	8	2.43
อื่นๆ เช่น แม่บ้าน เย็บผ้า ฯลฯ	19	5.78
รวม	329	100.00
10. แหล่งรายได้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=791)		
ลูกหลาน/คนในครอบครัว	385	48.67
จากบำเหน็จ / บำนาญ	111	14.03
จากอาชีพส่วนตัว	182	23.01
เบี้ยผู้สูงอายุ	411	51.96
ไม่มีรายได้	72	9.10
อื่นๆ เช่น เงินบริจาค ช่วยงานศุนย์ ฯลฯ	38	4.80
รวม	1,199	
11. รายได้ต่อเดือน (n=791)		
ต่ำกว่า 1,000 บาท	90	11.38
1,001-5,000 บาท	255	32.24
5,001-10,000 บาท	157	19.85
10,001-15,000 บาท	64	8.09
15,001-20,000 บาท	50	6.32
20,001-25,000 บาท	21	2.65
25,001-30,000 บาท	20	2.53
30,000 บาท ขึ้นไป	47	5.94
ไม่ระบุ	87	11.00
รวม	791	100.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
12. มีรายได้เพียงพอหรือไม่ (n=791)		
พอใช้จ่าย แต่ไม่มีไว้เก็บ	351	44.37
พอใช้จ่าย และมีไว้เก็บ	238	30.09
ไม่พอใช้จ่าย แต่ไม่มีหนี้สิน	77	9.73
ไม่พอใช้จ่าย และมีหนี้สิน	46	5.82
อื่นๆ เช่น รายได้ไม่แน่นอน ฯลฯ	11	1.39
ไม่ระบุ	68	8.60
รวม	791	100.00
13. ค่าใช้จ่ายรายเดือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=791)		
ค่าใช้จ่ายส่วนตัว	639	80.78
ค่าน้ำ-ค่าไฟ	332	41.97
ค่าโทรศัพท์	360	45.51
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	159	20.10
หนี้สิน	77	9.73
ค่ารักษาพยาบาล	234	29.58
เงินการออม	64	8.09
เบี้ยประกัน	76	9.61
เงินบริจาคการกุศล	158	19.97
งานอดิเรกกิจกรรมที่สนใจ	134	16.94
การท่องเที่ยว	95	12.01
การเรียนรู้ตามความต้องการในหลักสูตรต่างๆ	47	5.94
อื่นๆ เช่น ค่าซ่อมแซมและตกแต่งบ้าน ภาษีสังคมา ฯลฯ	32	4.05
รวม	2,407	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
14. การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=791)		
ทีวีรุ่นธรรมดา	402	50.82
สมาร์ททีวี	205	25.92
วิทยุ	184	23.26
แท็บเล็ต	41	5.18
โทรศัพท์สมาร์ทโฟน	367	47.40
คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก	55	6.95
เครื่องอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (kindle, Boox)	3	0.38
อื่นๆ เช่น โทรศัพท์ธรรมดา ไอแพด ฯลฯ	34	4.30
รวม	1,291	
15. การเป็นดำเนินกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมในการสนใจการศึกษา (n=791)		
เป็นสมาชิกร่วมในกิจกรรมท้องถิ่น หรือ ชมรม และเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ (มากกว่า 8-12 ครั้งต่อปี)	298	37.67
เป็นสมาชิกร่วมในกิจกรรมท้องถิ่น หรือ ชมรม แต่เข้าร่วมกิจกรรม บางครั้ง (น้อยกว่า 8 ครั้งต่อปี)	184	23.26
ไม่เคยเข้าร่วมเป็นสมาชิกร่วมในกิจกรรมท้องถิ่น หรือ ชมรม, โรงเรียนผู้สูงอายุ	278	35.15
ไม่ระบุ	31	3.92
รวม	791	100.00

ตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 542 คน (ร้อยละ 68.52) รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 249 คน (ร้อยละ 31.48) อายุ 61-65 ปี จำนวน 242 คน (ร้อยละ 30.59) รองลงมาอายุ 66-69 ปี จำนวน 190 คน (ร้อยละ 24.02) และอายุ 70-75 ปี จำนวน 157 คน (ร้อยละ 19.85) ตามลำดับ มีคู่สมรส จำนวน 378 คน (ร้อยละ 47.79) รองลงมาหย่า/หม้าย จำนวน 272 คน (ร้อยละ 34.39) และโสด จำนวน 101 คน (ร้อยละ 12.77) ตามลำดับ

อาศัยในภาคกลาง จำนวน 278 คน (ร้อยละ 35.15) รองลงมา คือภาคตะวันออก จำนวน 156 คน (ร้อยละ 19.72) และภาคใต้ จำนวน 147 คน (ร้อยละ 18.58) อาศัยในเขตอำเภอเมือง/เทศบาล จำนวน 419 คน (ร้อยละ 52.97) และนอกเขตอำเภอเมือง/เทศบาล จำนวน 372 คน (ร้อยละ 47.03) ลักษณะของครอบครัวในปัจจุบันที่อาศัยอยู่เป็นครอบครัวเล็ก อยู่รวมกัน 2-4 คน จำนวน

401 คน (ร้อยละ 50.70) รองลงมาเป็นครอบครัวใหญ่ อยู่ร่วมกัน 5 คนขึ้นไป จำนวน 194 คน (ร้อยละ 24.53) และอาศัยในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ บ้านพักคนชรา ฯลฯ จำนวน 85 คน (ร้อยละ 10.75) ตามลำดับ

ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 296 คน (ร้อยละ 37.42) รองลงมาคือประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 100 คน (ร้อยละ 12.64) และไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 99 คน (ร้อยละ 12.39) ปัจจุบันไม่ประกอบอาชีพแล้ว จำนวน 454 คน (ร้อยละ 57.40) และยังประกอบอาชีพอยู่ จำนวน 329 คน (ร้อยละ 41.59) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ยังประกอบอาชีพอยู่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร/เกษตรกรรม จำนวน 125 คน (ร้อยละ 37.99) รองลงมาคือค้าขาย จำนวน 111 คน (ร้อยละ 32.74) และรับจ้าง จำนวน 66 คน (ร้อยละ 20.06)

มีรายได้จากเบี้ยผู้สูงอายุ จำนวน 411 คน (ร้อยละ 51.96) รองลงมาคือจากลูกหลาน/คนในครอบครัว จำนวน 385 คน (ร้อยละ 48.67) และจากอาชีพส่วนตัว จำนวน 182 คน (ร้อยละ 23.01) มีรายได้ต่อเดือน 1,001-5,000 บาท จำนวน 255 คน (ร้อยละ 32.24) รองลงมามีรายได้ 5,001-10,000 บาท จำนวน 157 คน (ร้อยละ 19.85) และต่ำกว่า 1,000 บาท จำนวน 90 คน (ร้อยละ 11.38) โดยมีรายได้พอใช้จ่าย แต่ไม่มีไว้เก็บ จำนวน 351 คน (ร้อยละ 44.37) รองลงมาพอใช้จ่าย และมีไว้เก็บ จำนวน 238 คน (ร้อยละ 30.09) และไม่พอใช้จ่าย แต่ไม่มีหนี้สิน จำนวน 77 คน (ร้อยละ 9.73) ผู้มีค่าใช้จ่ายรายเดือนเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว จำนวน 639 คน (ร้อยละ 80.78) ค่าโทรศัพท์ จำนวน 360 คน (ร้อยละ 45.51) และค่าน้ำ-ค่าไฟ จำนวน 332 คน (ร้อยละ 41.97)

ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน คือ ทีวีรุ่นธรรมดา จำนวน 402 คน (ร้อยละ 50.82) รองลงมาเป็น โทรศัพท์สมาร์ทโฟน จำนวน 367 คน (ร้อยละ 47.40) และสมาร์ตทีวี จำนวน 205 คน (ร้อยละ 25.92) ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นสมาชิกร่วมในกิจกรรมท้องถิ่น หรือ ชมรม และเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ (มากกว่า 8-12 ครั้งต่อปี) จำนวน 298 คน (ร้อยละ 37.67) รองลงมาไม่เคยเข้าร่วมเป็นสมาชิกร่วมในกิจกรรมท้องถิ่น หรือ ชมรม, โรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 278 คน (ร้อยละ 35.15) และเป็นสมาชิกร่วมในกิจกรรมท้องถิ่น หรือ ชมรม แต่เข้าร่วมกิจกรรมบางครั้ง (น้อยกว่า 8 ครั้งต่อปี) จำนวน 184 คน (ร้อยละ 23.26)

ตอนที่ 2 สภาพโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาการเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ

การเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง (n=791)		
สนใจ	629	79.52
ไม่สนใจ เพราะอายุมาก ไม่มีเวลา ไม่สะดวก ฯลฯ	162	20.48
รวม	791	100.00
2. การใช้อุปกรณ์ในการเข้าถึงการศึกษาในชีวิตประจำวัน (n=629)		
ไม่มีอุปกรณ์	209	33.23
มีอุปกรณ์	420	59.77
รวม	629	100.00
3. จากข้อ 2 อุปกรณ์ในการเข้าถึงการศึกษาในชีวิตประจำวัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=420)		
สมาร์ตทีวี	77	18.33
โทรศัพท์สมาร์ตโฟน	359	85.48
แท็บเล็ต	84	20.0
คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก	46	10.95
เครื่องอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ kindle, Boox	3	0.71
รวม	569	
4. สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=420)		
Line (ไลน์)	341	81.19
Facebook (เฟซบุ๊ก)	246	58.57
Twitter (ทวิตเตอร์)	22	5.24
YouTube (ยูทูป)	257	61.19
Podcast (พอดแคสต์)	6	1.43
Instagram (อินสตาแกรม)	34	8.10
TikTok (ติกต็อก)	79	18.81
อื่นๆ เช่น Blockdit คอมพิวเตอร์ ฯลฯ	24	5.71
รวม	1,009	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
5. เรียงลำดับสื่อสังคมออนไลน์ 3 ลำดับแรกที่ใช้มากที่สุด (n=420)		
5.1 Line (ไลน์)	264	41.97
5.2 Facebook (เฟซบุ๊ก)	210	33.39
5.3 Twitter (ทวิตเตอร์)	42	6.68
5.4 YouTube (ยูทูป)	195	31.00
5.5 Podcast (พอดแคสต์)	22	3.50
5.6 Instagram (อินสตาแกรม)	50	7.95
5.7 TikTok (ติ๊กต็อก)	93	14.79
6. ท่านใช้ช่วงเวลาในการอยู่กับสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงใด (n=420)		
เช้ามืด (03.00 – 06.00 น.)	49	11.67
เช้า (06.01 – 09.00 น.)	52	12.38
สาย (09.01 – 12.00 น.)	90	21.44
กลางวัน (12.01 – 15.00 น.)	50	11.90
บ่าย (15.01 – 18.00 น.)	29	6.90
เย็น (18.01 – 21.00 น.)	45	10.71
ก่อนนอน (21.01 – 24.00 น.)	20	4.76
ไม่ระบุ	85	20.24
รวม	420	100.00
7. ท่านใช้เวลาอยู่กับสื่อสังคมออนไลน์กี่ชั่วโมงต่อวัน (n=420)		
ต่ำกว่า 3 ชม.	169	40.24
3 ชม.	96	22.86
3-6 ชม.	85	20.24
6 ชม. ขึ้นไป	10	2.38
ไม่ระบุ	60	14.28
รวม	420	100.00

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
8. เข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตจากที่ใด (n=420)		
อินเทอร์เน็ตที่บ้าน	157	39.38
อินเทอร์เน็ตมือถือ 4G	108	25.71
Wi-Fi ชุมชนท้องถิ่น	7	1.67
Wi-Fi ที่โรงเรียนผู้สูงอายุ	23	5.48
อื่นๆ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุฯลฯ	93	22.14
ไม่ระบุ	32	7.62
รวม	420	100.00
9. สาเหตุที่ต้องการศึกษาหาความรู้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=582)		
คลายเหงา	363	62.37
เป็นเพื่อนลูก กับคนในครอบครัว	105	18.04
สร้างเครือข่าย	70	12.03
ประกอบอาชีพ สร้างรายได้	59	10.14
ต้องการเติมเต็มสิ่งที่ขาดหาย	134	23.02
รักษาสมรรถภาพ การรับรู้ และการจดจำ	166	28.52
รักษาสมรรถทางกาย สุขภาพ	158	27.15
อื่นๆ เช่น พัฒนาตนเอง ฟังข่าวสารฯลฯ	14	2.41
รวม	1,069	
10. ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเรียนรู้ของท่านในการเข้าถึงการศึกษา (n=582)		
ตัวเอง	298	51.20
คู่สามี-ภรรยา	25	4.30
ลูกหลาน ญาติ คนใกล้ชิด	105	18.04
เพื่อน	28	4.81
ผู้นำชุมชน	13	2.23
อื่นๆ เจ้าหน้าที่ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุฯลฯ	59	10.14
ไม่ระบุ	54	9.28
รวม	582	100.00

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
11. ท่านรู้จักที่จะเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุหรือไม่ (n=582)		
ไม่รู้จัก แต่สนใจ	253	43.47
ไม่รู้จัก และไม่สนใจ	75	12.89
รู้จัก	254	43.64
รวม	582	100.00
12. จากข้อ 11 รู้จักแหล่งเรียนรู้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=254)		
สสส. เกษียณคลาสิกหลักสูตรออนไลน์	129	50.79
TK Park หนังสือเสียง หนังสือภาพ	113	44.49
เว็บไซต์ www.younghappy.com	59	23.29
อื่นๆ เช่น Ready senior, Smart Ageing ฯลฯ	20	7.87
รวม	321	
13. แหล่งในการหาข้อมูลด้านการศึกษาที่สนใจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=507)		
Google	247	48.72
YouTube	316	62.33
Facebook	192	37.87
Tik-Tok	87	17.16
Podcast	16	3.16
อื่นๆ เช่น ไลน์ โทรทัศน์ ฯลฯ	23	4.54
รวม	881	
14. สถานที่ที่สะดวกเรียนรูปแบบออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=507)		
ที่บ้าน	379	74.75
ศูนย์กลางชุมชน / สถานที่ทางศาสนา / วัด	40	7.89
ชมรมผู้สูงอายุ	110	21.70
โรงเรียนผู้สูงอายุ	157	30.97
สถาบันการศึกษาทุกระดับ	25	4.93
อื่นๆ เช่น ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ฯลฯ	98	19.33
รวม	809	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
15. ระดับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้ (ระดับความรู้ 0-10) (n=791)		
การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุกับการป้องกันและการรักษา	6.95	1.93
สุขภาพ		
การดำรงชีวิตแบบสูงวัยที่มีคุณภาพ เป้าหมายและชีวิตที่มี	7.02	1.83
คุณภาพ		
การออกกำลังกายในวัยสูงอายุ	7.06	1.93
อาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ	7.13	1.85
การैयाให้ถูกวิธี	7.15	1.96
พืชผักสมุนไพรเพื่อสุขภาพ	7.10	1.87
การพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุ	6.90	2.00
การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมปัจจุบัน	6.69	2.09
ข้อมูลของผู้สูงอายุไทย	6.35	2.26
กฎหมายในชีวิตประจำวัน และ สิทธิผู้สูงอายุ	6.37	2.30
การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในการพัฒนาตนเอง	6.68	2.14
16. หากมีการจัดการศึกษาทางไกลออนไลน์ สนใจศึกษาเรื่องการดูแล		
สุขภาพ ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=791)		
การออกกำลังกายการบริหาร	733	92.67
การฝึกโยคะ	99	12.52
การฝึกไทชิ	42	5.31
การรักษาโรคด้วยสมุนไพร	188	23.77
สุขอนามัยสำหรับผู้สูงอายุ	311	39.32
การดูแลสุขภาพด้านสมองและการจดจำ	236	29.84
การดูแลรักษาความดันโลหิต	198	25.03
การดูแลรักษาเบาหวาน	143	18.08
การดูแลรักษาโรคหัวใจ	108	13.65
การดูแลรักษามะเร็ง	76	9.61

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
การเดินร่ำ	93	11.76
อื่นๆ เช่น การใช้สิทธิในการรักษาบัตร 30 บาท, การประกอบอาชีพเกษตร, ธรรมะ, ศาสนา, การฝึกจิตใจ, การดูแลอาหาร การกินของผู้ป่วยเบาหวาน, สุขภาวะของผู้สูงอายุ, การดูแลตนเอง ฯลฯ	18	2.28
รวม	2,245	
17. หากมีการจัดการศึกษาทางไกลออนไลน์ สนใจศึกษาเรื่องการใช้ เทคโนโลยี ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=791)		
การใช้ Facebook	255	32.24
การใช้งาน Line	301	38.05
การใช้งาน YouTube	279	35.27
การใช้งาน Zoom	80	10.11
การใช้งาน MS-Teams	14	1.77
การใช้งาน Fitness Apps	21	2.65
การซื้อสินค้าออนไลน์	68	8.60
อื่น ๆ เช่น , การเขียนโปรแกรมด้าน Big data หรือ โปรแกรมสำเร็จรูปเช่น RapidMiner, กฎหมายคุ้มครองผู้สูงอายุ ฯลฯ	102	12.90
รวม	1,120	
18. หากมีการจัดการศึกษาทางไกลออนไลน์ สนใจศึกษาเรื่องศิลปะและ บันเทิง ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=791)		
การวาดภาพและงานศิลปะ	119	15.04
งานประดิษฐ์	160	20.23
ดนตรี	303	38.31
การแสดงพื้นบ้าน	146	18.46
การทำอาหาร	273	34.51
เกมการบริหารสมอง	142	17.95
การอ่าน	127	16.06
อื่นๆ เช่น กีฬา	24	3.03
รวม	1,294	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
19. หากมีการจัดการศึกษาทางไกลออนไลน์ สนใจศึกษาเรื่องเศรษฐกิจ ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=791)		
การลงทุนหุ้น	65	8.22
การจัดการและวางแผนทางการเงิน	120	15.17
การดูแลสิทธิของผู้สูงอายุ	464	58.66
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	215	27.18
ประกันสุขภาพ ประกันชีวิต	225	28.45
อื่นๆ เช่น การใช้สมาร์ทโฟน การใช้เทคโนโลยี, ประกัน สุขภาพ, การเรียนรู้ในรูปแบบที่เหมาะสม	46	5.82
รวม	1,135	
20. ความรู้ที่ผู้สูงอายุต้องการศึกษาเพิ่มเติม		
การดูแลสุขภาพ	82	42.05
สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ	33	16.93
กฎหมายคุ้มครองผู้สูงอายุ	11	5.64
การออกกำลังกาย	9	4.62
การใช้เทคโนโลยีและสมาร์ทโฟน	8	4.10
การดูแลอาหารของผู้สูงอายุ	8	4.10
การฝึกอาชีพ	5	2.56
การพัฒนาสมอง	5	2.56
ส่งเสริมรายได้ การทำธุรกิจออนไลน์	5	2.56
กฎหมายเกี่ยวกับที่ดินมรดก	4	2.05
การบริหารการเงิน	3	1.54
การใช้เทคโนโลยี	2	1.03
ประกันสุขภาพ ประกันชีวิต	2	1.03

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
การใช้สมุนไพรรักษาโรค	2	1.03
การดูแลตัวเองเกี่ยวกับการใช้ยา	2	1.03
โรคหลอดเลือดสมอง	2	1.03
การใช้สมุนไพรรักษาโรค	2	1.03
การดูแลตัวเองเกี่ยวกับการใช้ยา	2	1.03
โรคหลอดเลือดสมอง	1	0.51
วิธีเลี้ยงหลานยุคใหม่	1	0.51
ข่าวสารทั่วไป	1	0.51
การเรียนรู้ในรูปแบบที่เหมาะสม	1	0.51
โรคสำหรับผู้สูงอายุ	1	0.51
การเมือง	1	0.51
สอนแต่งหน้า	1	0.51
Crypto	1	0.51
รวม	195	100.00
21. ระดับโอกาสในเข้าถึงการศึกษาทางไกล (n=791)		
น้อยที่สุด เพราะไม่มีเวลาว่าง, อายุมาก, ไม่มีเครื่องมือเทคโนโลยีในการสื่อสาร, ปวดหัว ฯลฯ	121	15.30
น้อย เพราะใช้เทคโนโลยีไม่เป็น, มีค่าใช้จ่ายในการหาใช้เทคโนโลยี, ไม่เปิดโอกาสให้ ฯลฯ	120	15.17
ค่อนข้างน้อย เพราะอายุมาก สายตาไม่ดี ลูกหลานสอนแป็บเดียวก็ลืม	106	13.40
ปานกลาง เพราะเครือข่ายเข้าถึงไม่ได้, มีปัญหาทางด้านสายตาและสุขภาพ, มีเวลาเข้าถึงการเรียนรู้ได้น้อย เพราะต้องทำการเกษตรควบคู่ไปด้วย, มีเจ้าหน้าที่ดูแล, อุปกรณ์ไม่ทันสมัย ฯลฯ	262	33.12
ค่อนข้างมาก เพราะเครื่องมือสื่อสารพร้อมในการทำการศึกษา, จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน, มีเวลาว่าง, ได้เรียนรู้รูปแบบออนไลน์, สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ฯลฯ	84	10.62

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
มาก เพราะมีเวลาและมีอุปกรณ์เข้าถึงได้, มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี, สามารถศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา, สามารถเข้าถึงได้ง่าย, เทคโนโลยีสามารถทำให้ใช้ชีวิตได้ง่ายขึ้น ฯลฯ	49	6.19
มากที่สุด เพราะชอบการเรียนรู้, จะได้รู้ในสิ่งที่ไม่รู้, มีความพร้อมพื้นฐาน มีการติดตั้ง Fiber optics ที่บ้าน, โทรศัพท์ 5G และ อินเทอร์เน็ตที่บ้าน, ทำให้ผู้สูงอายุคลายเครียดได้ชั่วขณะหนึ่ง ฯลฯ	27	3.42
ไม่ระบุ	22	2.78
รวม	791	100.00
22. ผู้สูงอายุต้นแบบ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นที่ต้องการแนะนำ		
นายกกล้า ห่อทอง (ผู้นำศาสนา)	10	11.24
นางสมร พริกบุญจันทร์ (วิทยากรลูกเสือชาวบ้าน)	7	7.87
นายสุวรรณ แสงแก้ว (ดนตรีไทย)	7	7.87
นางโสภกา จันทร์ประทีป (วัฒนธรรมและการแสดงพื้นบ้าน)	6	6.74
นางอารีย์ ทองเสนอ (ปราชญ์ชาวบ้าน)	6	6.74
นายบุญทรง ยุติธรรม	6	6.74
พ่อครูอุทิศ มุลย่อง	5	5.62
นายจารึก ผดุงกุล (เครื่องดนตรีไทย)	4	4.49
พ่อครู ไชยณรงค์ วงค์ชมภู	4	4.49
นางอมร อินทฤทธิ์	3	3.37
นายอำมร เอียดน้อย (วัฒนธรรมและการแสดงพื้นบ้าน)	3	3.37
นายนิตย์ สุกใส (ผู้นำท้องถิ่น)	3	3.37
นายประทีป จันทร์แจ้ (ปราชญ์ชาวบ้าน)	2	2.25
นางอำนาจ กล้าสกุล	2	2.25
นายเชาวลิต ช่วยชนะ (งานศิลปะพื้นบ้าน)	2	2.25
พระพบโชค วัดห้วยปลากั้ง	2	2.25
นายไพวัล แสงสูงเนิน	1	1.12

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การเข้าถึงและการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
นายไพวัลย์ วัฒนาศิลกวิทย์	1	1.12
นายตราจักร ทิสันเทียะ	1	1.12
นายสังค์ ริทวงศ์	1	1.12
นางคำอวน ชุมภูจันทร์ (จิตอาสา)	1	1.12
นายชวลิต บ้านดอนแก้ว	1	1.12
นายไล อุตตะโม	1	1.12
นายจำรัส ทาแก้ว	1	1.12
คุณต้อย วงศ์เพ็ง	1	1.12
พระอาจารย์ปราโมทย์ ปราโมชโช	1	1.12
นางลำไย สิริเวชพันธ์ (ผู้สูงอายุต้นแบบ)	1	1.12
นางภัทรมน เกิดสมพงษ์	1	1.12
หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร	1	1.12
พระอาจารย์ไพบูลย์ อภิปัญโญ	1	1.12
นางสีนวล นพพล	1	1.12
นางนิตดา หงษ์วิวัฒน์	1	1.12
นายสุชล สนวนสารภี	1	1.12
รวม	89	100.00

ผู้วิจัยศึกษาสภาพโอกาสและการเข้าถึงที่ได้ข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 791 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สนใจศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง จำนวน 629 คน (ร้อยละ 79.52) และ ไม่สนใจจำนวน 162 คน (ร้อยละ 20.48)

เมื่อคำนวณเฉพาะผู้สนใจศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง พบว่ามีอุปสรรคในการเข้าถึง การศึกษาในชีวิตประจำวัน จำนวน 420 คน (ร้อยละ 59.77) และไม่มีอุปสรรค จำนวน 209 คน (ร้อยละ 33.23) โดยอุปสรรคการเข้าถึงการศึกษาในชีวิตประจำวันที่นิยมใช้ที่สุดคือโทรศัพท์ สมาร์ทโฟน จำนวน 359 คน (ร้อยละ 85.48) รองลงมาคือ แท็บเล็ต จำนวน 84 คน (ร้อยละ 10.95) และสมาร์ตทีวี จำนวน 77 คน (ร้อยละ 18.33)

สื่อสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้ที่สุด คือ ไลน์ จำนวน 341 คน (ร้อยละ 81.19) รองลงมา คือ ยูทูป จำนวน 257 คน (ร้อยละ 61.19) และ เฟซบุ๊ก จำนวน 246 คน (ร้อยละ 58.57) ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการอยู่กับสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงเวลาสาย (09.01 – 12.00 น.) จำนวน 90 คน

(ร้อยละ 21.44) รองลงมา คือ ไม่ระบุเวลา จำนวน 85 คน (ร้อยละ 20.24) และช่วงเช้า (06.01 – 09.00 น.) จำนวน 52 คน (ร้อยละ 12.38) ตามลำดับ โดยใช้เวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่ำกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน จำนวน 169 คน (ร้อยละ 40.24) รองลงมาคือ 3 ชั่วโมงต่อวัน จำนวน 96 คน (ร้อยละ 22.86) และ 3-6 ชั่วโมงต่อวัน จำนวน 85 คน (ร้อยละ 20.24) เข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตจากอินเทอร์เน็ตจากบ้าน จำนวน 157 คน (ร้อยละ 39.38) รองลงมาเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตจากอินเทอร์เน็ตมือถือ 4G จำนวน 108 คน (ร้อยละ 25.71) และเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตจากศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 93 คน (ร้อยละ 22.14)

สาเหตุที่ต้องการศึกษาหาความรู้เพื่อคลายเหงา จำนวน 363 คน (ร้อยละ 62.37) รองลงมาเพื่อรักษาสมรรถภาพ การรับรู้ และการจดจำ จำนวน 166 คน (ร้อยละ 28.52) และเพื่อรักษาสมรรถทางกาย สุขภาพ จำนวน 158 คน (ร้อยละ 27.15) ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเรียนรู้ของท่านในการเข้าถึงการศึกษา คือ ตัวเอง จำนวน 298 คน (ร้อยละ 51.20) รองลงมา คือ ลูกหลาน ญาติ คนใกล้ชิด จำนวน 105 คน (ร้อยละ 18.04) และเจ้าหน้าที่ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 59 คน (ร้อยละ 10.14)

ผู้ตอบแบบสอบถามรู้จักที่จะเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 254 คน (ร้อยละ 4.64) รองลงมา คือ ไม่รู้จักที่จะเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุแต่สนใจ จำนวน 253 คน (ร้อยละ 43.47) และไม่รู้จักและไม่สนใจ จำนวน 75 คน (ร้อยละ 12.89) สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่รู้จักที่จะเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ ระบุว่าแหล่งเรียนรู้ที่รู้จัก คือ สสส. เกษียณคลาสิกสุดรออนไลน์ จำนวน 129 คน (ร้อยละ 50.79) รองลงมาคือ TK Park หนังสือเสียง หนังสือภาพ จำนวน 113 คน (ร้อยละ 44.49) และเว็บไซต์ www.younghappy.com จำนวน 59 คน (ร้อยละ 23.29)

แหล่งในการหาข้อมูลด้านการศึกษาที่สนใจ คือ ยูทูบ จำนวน 316 คน (ร้อยละ 62.33) รองลงมา คือ กูเกิ้ล จำนวน 247 คน (ร้อยละ 48.72) และเฟซบุ๊ก จำนวน 192 คน (ร้อยละ 37.87) สถานที่ที่สะดวกเรียนรูปแบบออนไลน์ คือที่บ้าน จำนวน 379 คน (ร้อยละ 74.75) รองลงมาคือ โรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 157 คน (ร้อยละ 30.97) และชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 110 คน (ร้อยละ 21.70)

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีระดับความรู้ ความเข้าใจในประเด็นการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุกับการป้องกันและการรักษาสุขภาพในระดับ 6.95 การดำรงชีวิตแบบสูงวัยที่มีคุณภาพ เป้าหมายและชีวิตที่มีคุณภาพในระดับ 7.02 การออกกำลังกายในวัยสูงอายุ ในระดับ 7.06 อาหารที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในระดับ 7.13 การใช้จ่ายให้ถูกวิธีในระดับ 7.15 พืชผักสมุนไพรเพื่อสุขภาพในระดับ 7.10 การพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงอายุในระดับ 6.90 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมปัจจุบันในระดับ 6.69 ข้อมูลของผู้สูงอายุไทยในระดับ 6.35 กฎหมายในชีวิตประจำวัน และ สิทธิผู้สูงอายุในระดับ 6.37 การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในการพัฒนาตนเอง ในระดับ 6.68

การดูแลสุขภาพที่สนใจศึกษา คือ การออกกำลังกายการบริหาร จำนวน 733 คน (ร้อยละ 92.67) รองลงมาคือ สุขอนามัยสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 311 คน (ร้อยละ 39.32) และการดูแลสุขภาพด้านสมองและการจดจำ จำนวน 236 (ร้อยละ 29.84) การใช้เทคโนโลยีที่สนใจศึกษา คือ การใช้งาน Line จำนวน 301 คน (ร้อยละ 38.05) รองลงมาคือ การใช้งาน YouTube จำนวน 279 คน (ร้อยละ 35.27) และการใช้ Facebook จำนวน 255 คน (ร้อยละ 32.24) ศิลปะและบันเทิงที่สนใจศึกษา คือ ดนตรี จำนวน 303 คน (ร้อยละ 38.31) รองลงมาคือ การทำอาหาร จำนวน 273 คน (ร้อยละ 34.51) และงานประดิษฐ์ จำนวน 160 คน (ร้อยละ 20.23) หากมีการจัดการศึกษาทางไกลออนไลน์ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจศึกษาเรื่องเศรษฐกิจ คือ การดูแลสิทธิของผู้สูงอายุ จำนวน 464 คน (ร้อยละ 58.66) รองลงมาคือประกันสุขภาพ ประกันชีวิต จำนวน 225 คน (ร้อยละ 28.45) และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จำนวน 215 คน (ร้อยละ 27.18)

ความรู้ที่ผู้สูงอายุต้องการศึกษาเพิ่มเติม คือ การดูแลสุขภาพ จำนวน 82 คน (ร้อยละ 42.05) รองลงมาคือ สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ จำนวน 33 คน (ร้อยละ 16.93) และกฎหมายคุ้มครองผู้สูงอายุ จำนวน 11 คน (ร้อยละ 5.64) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีโอกาสในเข้าถึงการศึกษาทางไกลในระดับปานกลาง จำนวน 262 คน (ร้อยละ 33.12) ระดับน้อยที่สุด จำนวน 121 คน (ร้อยละ 15.30) และระดับน้อย จำนวน 120 คน (ร้อยละ 15.17) สูงอายุต้นแบบ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนาในท้องถิ่นที่ต้องการแนะนำ คือ นายกล้า ห่อทอง (ผู้นำศาสนา) จำนวน 10 คน (ร้อยละ 11.24) รองลงมาคือ นางสมร พริกบุญจันทร์ (วิทยากรลูกเสือชาวบ้าน) และนายสุวรรณ แสงแก้ว (ดนตรีไทย) จำนวน 7 คนเท่ากัน (จำนวน 7.87) และนางโสภา จันทร์ประทีป (วัฒนธรรมและการแสดงพื้นบ้าน) นางอารีย์ ทองเสนอ (ปราชญ์ชาวบ้าน) และนายบุญทรง ยุติธรรม จำนวน 6 คนเท่ากัน (ร้อยละ 6.74)

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกล

ผู้วิจัยได้ขอค้นพบว่าปัจจัยที่มีผลโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกล ได้ 8 ประเด็น

- 1) การเข้าถึงเทคโนโลยีและความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยี
- 2) การแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุในการศึกษาทางไกลและปัญหาสุขภาพ
- 3) หลักสูตรต้องเหมาะสมกับผู้สูงอายุและตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ
- 4) สื่อการศึกษาที่เข้าถึงผู้สูงอายุ
- 5) ความหลากหลายของหน่วยงานที่เข้ามาจัดการศึกษา
- 6) ผู้สูงอายุยังให้ความสำคัญเรื่องการรวมกลุ่มและการมาปฏิสัมพันธ์กัน
- 7) ค่าธรรมเนียมและลงทะเบียนในการศึกษา
- 8) การสนับสนุนช่วยเหลือผู้สูงอายุในการศึกษาทางไกล

ซึ่งได้จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพดัง ต่อไปนี้

ผลการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus-Group) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุใน 4 ภาค

1) กลุ่มตัวอย่าง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนท้องถิ่นใช้การเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 ท่าน 4 ภาค ประกอบด้วย

- ผู้นำท้องถิ่น หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
- ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
- พัฒนาชุมชนท้องถิ่น หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
- โรงเรียนผู้สูงอายุในท้องถิ่น หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
- ผู้นำศาสนา หรือ ผู้แทน	1 ท่าน
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือผู้แทน	1 ท่าน
- ผู้สูงอายุที่มีอายุ ระหว่าง 60-70 ปี	2 ท่าน
- ผู้สูงอายุที่มีอายุ ระหว่าง 71-80 ปีขึ้นไป	2 ท่าน

2) เครื่องมือ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 มาสร้างเป็นประเด็นในการสนทนาแบบสนทนาเชิงโครงสร้าง และนำมาเป็นแนวการสนทนากลุ่ม (Focus-Group) ครั้งต่อไป

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

- การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus-Group) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ
- วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูลเป็นความเรียง

4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงลึก(In-depth Analysis) การพรรณนาปรากฏการณ์ที่สนใจอย่างเข้มข้น (Intensive) ลุ่มลึก (In-depth) เห็นภาพพจน์รวมทั้งครอบคลุมครบถ้วนในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการสืบเสาะค้นหา ความสอดคล้องกัน (Correspondence) จากความสัมพันธ์สะท้อนข้อมูลหลักฐานด้วยการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ซ้ำซ้ำหลายรอบ (Iterative analysis) จากการวิเคราะห์จากประเด็นสำคัญที่ได้จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกตามหลักการของ Seidman โดยได้ประเด็นที่เห็นร่วม (Common Themes) การตีความ ความหมายและการตีความและสร้างบทสรุปซึ่งผู้วิจัยค้นหาคำตอบการวิจัย

ผลการสนทนากลุ่ม 4 ภาค การศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ การสนทนากลุ่ม พบว่า ในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการสืบเสาะค้นหา ความสอดคล้องกัน (Correspondence) จากความสัมพันธ์สะท้อนข้อมูลหลักฐานด้วยการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ซ้ำซ้ำหลายรอบ (Iterative analysis) จากการวิเคราะห์จากประเด็นสำคัญที่ได้จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกตามหลักการของ Seidman โดยได้ประเด็นที่เห็นร่วม (Common Themes) การตีความ ความหมายและการตีความและสร้างบทสรุปซึ่งผู้วิจัยค้นหาคำตอบการวิจัยสามารถรวบรวมได้ 8 ประเด็น

- ประเด็น 1) การเข้าถึงเทคโนโลยีและความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยี
- ประเด็น 2) การแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุในการศึกษาทางไกลและปัญหาสุขภาพ
- ประเด็น 3) หลักสูตรต้องเหมาะสมกับผู้สูงอายุและตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ
- ประเด็น 4) สื่อการศึกษาที่เข้าถึงผู้สูงอายุ
- ประเด็น 5) ความหลากหลายของหน่วยงานที่เข้ามาจัดการศึกษา
- ประเด็น 6) ผู้สูงอายุยังให้ความสำคัญเรื่องการรวมกลุ่มและการมาปฏิสัมพันธ์กัน
- ประเด็น 7) ค่าธรรมเนียมและลงทะเบียนในการศึกษา
- ประเด็น 8) การสนับสนุนช่วยเหลือผู้สูงอายุในการศึกษาทางไกล

1) การเข้าถึงเทคโนโลยีและความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยี

การเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้สูงอายุและความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยี พบว่า อุปกรณ์ที่ผู้สูงอายุจะต้องใช้ในการเรียนและทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยี และปัญหาเรื่องสุขภาพ ภายนอกของผู้สูงอายุ ส่งผลเป็นปัจจัยในเชิงข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษาทางไกล ถ้าหากมีความซับซ้อนก็จะไม่สามารถเข้าถึงได้ และ ธรรมชาติของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเมืองและนอกเขตเมืองก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อการศึกษา เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสาร

“...สมาร์ทโฟน ก็เครื่องต่อหลังคาเรือน แล้วผู้สูงอายุมีสมาร์ทโฟนก็เครื่องที่จะเรียนทางออนไลน์ได้และผู้สูงอายุของพี่น้องมีก็คนที่สามารถสไลด์สมาร์ทโฟนได้ลำพัง อสม. มี 200 คน มีสมาร์ทโฟนไม่ถึง 50 เครื่อง มีประมาณ 50 คนที่เล่นไลน์ได้ ไม่เกี่ยวกับ เฟสบุ๊กนะ เฟสบุ๊กไม่ต้องถามถึงตอบในไลน์กลุ่มได้คือบางคนเข้ากลุ่มอ่านเฉยๆ ไม่สามารถโต้ตอบกลับได้ คือ อ่านรับรู้สื่อสารได้ คือ ไปทางเดียวไม่ใช่วันเวย์ อันนี้ต้องถามก่อนว่าให้ทางสุขุขทัยไปวางแนวคิดเอาเอง ก็คือ มีอันนี้จะเป็นโทรศัพท์แบบกดถ้ามีสมาร์ทโฟนเครื่องหนึ่งในบ้านเขาก็จะลูกเอาไปทำงานหลานเอาไปเรียนออนไลน์ คุณยายทำอะไร คุณยายฟังวิทยุดูทีวีมีอยู่เครื่องเดียวในบ้าน แต่ถ้าคุณยายสามารถอยู่ก็ คือ แบบกดถามว่าเรียนออนไลน์ ได้มัย เรียนผ่านยูทูป ผ่านเน็ต ถามว่าทุกบ้านมีอินเทอร์เน็ตมัย ไม่มี ถามว่าเน็ตทั่วถึงทุกหลังคาเรือนมัย ไม่มี อันนี้พี่ตอบความจริงให้อาจารย์ไปคิดเอาเอง ทีนี้ถ้าสมมติว่าอย่างวิทยุที่สมัยก่อนมีวิทยุใช้มัยคะก็ลองถามให้แน่ว่าทุกบ้านมีมัยเอาก็ไม่มี...” (อีสาน)

“...การเรียนทางไกลมีความสำคัญหนึ่งโควิด แต่มันก็เป็นโควิดใหม่ๆ เนอะ หนึ่งโควิดสองก็คือ ความโลเทคโนโลยีของผู้สูงอายุเนอะ และก็สามความสะดวกและ ค่ะ และที่นี้หลักสูตรก็จะ เป็นหลักสูตรกลางเนอะไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุในชนบท ในเมือง ก็สามารถเรียนหลักสูตรนี้และยังมีอยู่ในยูทูปอย่างนี้คะ...” (อีสาน)

“...ข้อจำกัดของผู้สูงอายุก็มีไลน์แค่ครั้งเดียวใช้ลูกหลานผมนำในการใช้สื่อนะครับ เทคโนโลยีใหม่ไม่เกิน 50% นะสำหรับผู้สูงวัย โดยตัวผมเองก็ยังด้านแมสเสจยังโลอยู่นะครับ แต่ว่าผมและพี่ๆ สามารถนำสื่อนั้นไปผ่านผู้สูงวัยที่สุดก็คือวัดนะครับ ในวันพระอย่างนี้ผู้สูงวัย จะตื่นตัวไปทำบุญกันเยอะนะครับ เท่าที่ผมได้มีโอกาสได้สัมผัสที่วัดนะครับในวันพระ 15 คำนี้นะจะเยอะครับ...” (ตะวันออก)

“...เราเห็นอยู่นะคะก็ คือ ในส่วนของบุคลากร 359 คน ปัญหา คือ ใช้โซเชียลไม่เป็น นะคะ แล้วก็รายการที่สมาร์ทโฟนเขามีให้ 100 คนใช้ได้ แต่อีก 200 กว่าคนไม่สามารถใช้ได้ เพราะว่าไม่มีสมาร์ทโฟน เนี่ยก็เป็นปัญหาที่การเรียนรู้เพราะว่าถ้าเราจะให้ความรู้ทาง อสม. ไปทางไลน์ หรือทางโซเชียลเนี่ยได้สักประมาณ 30% ส่วนใหญ่ไม่มีสมาร์ทโฟน แล้วก็ตาไม่ดี อ่าน หูไม่ดี มองไม่เห็น แล้วก็ใช้เน็ตได้เฉพาะที่บ้าน ถ้าออกมาข้างนอกไม่สามารถรายงานอะไรได้เลย...” (ตะวันออก)

2) การแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุในการศึกษาทางไกลและปัญหาด้านสุขภาพ

การแบ่งช่วงอายุส่วนใหญ่ พบว่า ผู้สูงอายุช่วงต้นจะยังมีศักยภาพในการศึกษาอยู่และเมื่อมีช่วงอายุเพิ่มมากขึ้นก็จะประสบปัญหาเรื่องของสุขภาพทางด้านร่างกายเมื่อผู้สูงอายุมีสุขภาพไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาก็จะปฏิเสธการศึกษา เรื่องของ สายตาการได้ยิน เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้

“...ก็เฉลี่ย 60 ต้นๆ ถึง 70 ค่ะถึง 75 ประมาณนี้ค่ะ แต่บางท่านก็เหมือนไม่ได้เกี่ยวกับอะไรนะไม่เกี่ยวกับเทคโนโลยีหรือ อะไรเพราะมันเข้ายากก็ไม่เรียนเลยอย่างนี้ก็มีค่ะ เหมือนแม่ๆ หลายๆ ท่านก็เกษียณอายุราชการมาถ้ามันยาก ยุ่งยากมาแม่ก็ไม่เรียนอย่างนี้ค่ะ แต่ว่าหลายๆ ท่านก็เพลิดเพลินยังเข้าไปเรียนก็ยิ่งรู้ ยิ่งรู้ก็ยิ่งอยากเรียนต่ออีก..” (อิสาน)

“...ผู้สูงอายุช่วงเริ่มต้นสนับสนุนละครับ แต่ว่าสูงเกินไปผมก็สนับสนุนละครับ มีแค่นี้ละครับผม...” (อิสาน)

“...ตามความเห็นของผมนะครับ เลย 70 ขึ้นไปแล้วที่มาเรียนรู้ในส่วนนี้ก็จะเรียนยากนะครับ ก็ยังบ่เป็นครับสมาร์โฟน แต่อย่างอื่นเฉพาะความรู้ส่วนตัวก็ใช้ได้สะดวกครับบ่ขัดข้องสมาร์โฟนหรือว่าโทรศัพท์มือถือใช้เป็นเฉพาะกคนะครับ ที่มารูดหน้ารูดหน้าก็เฮ็ดบ่เป็นนะครับ ผมฝากสนับสนุนอายุ 60 หรือ 70 ถอยลงมาครับ ผมคิดผมนึกแค่นี้ละครับ...” (อิสาน)

“...แบบว่าไม่เรียน แก่แล้ว ไม่อยากรู้ ไม่มีเวลา เราจะช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ไม่ให้เขาหลุดข้อมูลยังไงคะ ถ้าในฐานะผู้ส่ง ทางทีมคุณหมอกับพี่ๆ ทุกท่านตรงนี้เหมือนเป็นผู้ส่ง แต่ผู้เรียนในกลุ่มหนึ่งที่เปิดทุกอย่างค่ะ แต่เราไม่อยากให้เขาหลุดข้อมูลตรงนี้ไปเลย เราอยากสนับสนุนแต่บอกอกว่าไม่มีเวลา แก่แล้วจำ หูฉิ่งก็ไม่ดี ตาฉิ่งก็ไม่ดี ลูกหลานฉิ่งก็ไม่ได้มาช่วยอย่างนี้ มันไปช่วยคนอื่นได้ยังไง คุณลุงคุณป้าที่อยู่ตรงนี้อาจจะสามารถที่มีข้อมูลเข้าถึงได้ที่มานั่งตรงนี้ได้ แต่จะมีกลุ่มหนึ่งที่ไม่เอาเปิดทุกอย่างเลย” (อิสาน)

“...ถ้าหากว่าเป็นวัยกลางๆอายุ 70 70กว่าๆ ตอนนี้จะพอมีอยู่ แต่ว่าความสามารถในการรับรู้ (ร่างกาย) ก็เริ่มผ่อนไป ความสามารถในการรับรู้จะน้อยลง ยิ่งสูงขึ้นไปก็จะน้อยลงไปทุกที แล้วถ้าหากว่าเราเอาส่วนนี้ มาให้ผู้สูงอายุรับเราต้องหากลยุทธศาสตร์ที่สามารถเข้าถึงเขาได้ แล้วก็ดึงดูเขาให้เขามีความสนใจในส่วนนี้ๆ ก็จะเป็น การดี ถ้าหากว่าเราดึงเข้ามาได้นะครับ แต่ผมคิดว่าในส่วน เราไม่ได้ประมาทตัวเองนะคนผู้สูงอายุบ้านนอกเนอะ ก็การศึกษาที่ไม่ค่อยสมบูรณ์เท่าคนใน

เมือง ส่วนใหญ่จะครบ ก็จะอยู่กะตามประสาของผู้สูงอายุ บ้านนอกบ้านนอกครบ มีอะไรมาให้เขาทำ แต่พอหลังทำเสร็จก็ปล่อย” (เหนือ)

“...มีบางกลุ่มนะคะที่ว่ามีปัญหาในเรื่องของสุขภาพแล้วก็เรื่องฐานะอะไรอย่างนี้ บางคนผู้สูงอายุบางคนเขาก็ยังทำมาหากินอยู่ บางทีเราต้องทำงานอะไรอย่างนี้คะ เลี้ยงชีพอะไรอย่างนี้คะ แล้วก็อีกกลุ่มก็คือยังเจ็บป่วยนะคะหมายถึงว่าผู้สูงอายุช่วงต้นหรือว่ากลุ่มข้าราชการบำนาญ อาจจะมี 60 – 65 การเข้าถึง หรือ ว่าอะไรอย่างนี้มันก็จะมากกว่าได้โอกาสสูงก็เหมือนอย่างข้างในเทศบาลอาจจะไม่ยากเพราะว่ามันน้อยแล้วก็เหมือนเทศบาลเขาก็ดูแลดีอาจจะไปตั้งกลุ่ม หรือมีบที่ จะไปหาสื่อ หรือทีวีไปตั้งเป็นกลุ่มหรือเป็นหย่อมๆ อย่างนี้ก็ยังได้ แต่ว่าถ้าเหมือนรอบนอกก็อาจจะ ต้องมีการอบรมเหมือนกับว่าเป็นคนที่มีความรู้ก่อนที่จะถึงชาวบ้านผู้สูงอายุอีกทอดหนึ่งอย่างนี้ หรือว่าอาจจะต้องไปกรุ๊ปที่เขาถ่ายทอดมาสื่อสารให้ตรงแบบนี้ แบบนี้นะ อะไรอย่างนี้คะอาจจะต้องมี หมายถึงว่าถ่ายทอดอีกรอบหนึ่ง หรืออะไรประมาณนี้คะก็คือในกลุ่มที่ว่าเป็นในหมู่บ้าน นะคะบอกว่า กลุ่มที่เป็นเมือง แล้วก็กลุ่มที่เป็นชนบทเลยก็อาจจะต้องมีอุปสรรคในเรื่องนี้เพราะว่าเหมือนการรับรู้ หรืออะไรบางอย่างเนี่ยมันอาจจะไม่เท่ากันนะคะ...” (ใต้)

3) หลักสูตรต้องเหมาะสมกับผู้สูงอายุและตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ

หลักสูตรต้องมีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน ในเรื่องที่สำคัญของเนื้อหาการดูแลสุขภาพ นันทนาการ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมถึงเรื่องและระยะเวลาในการเรียนต้องมีความยืดหยุ่นตามสภาพของผู้สูงอายุ ส่งเสริมการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัย

“...โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นมาโดยที่คำนึงถึงจุดที่ หมอ ว่าเนอะว่าผู้สูงอายุไม่มี เครื่องมืออุปกรณ์ก็ทาง.เนี่ยก็ให้เป็นวิทยุเหมือนทรานซิสเตอร์เนอะ บ้านละเครื่องผู้เรียน 1 คนต่อ วิทยุ 1 เครื่อง ค่ะมาค่ะแล้วก็แจกให้ทุกท่านเนอะเพื่อที่จะไปเรียนที่บ้าน ส่วนเนื้อหาที่เป็นที่มาตาม เนื้อหาของโรงเรียนผู้สูงอายุใช้มีคะหลักสูตรเนอะ โดยที่ 4 มิติของเราก็จะมีสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมคะ แล้วก็ทางศูนย์ผู้สูงอายุเนี่ยก็มีการเช็คหลักสูตรขึ้นมาแล้วก็เชิญวิทยากรโดยเป็น วิทยากรจิตอาสาเนอะมาอัดวิดีโอคลิปโดยที่วิทยุ ม.เกษตร สาขาขอนแก่น เนอะเขาเป็นคนอัดวิดีโอ คลิปให้ก็จะเป็นทั้งภาพและเสียง ทีนี้เราก็จะมีตารางออกอากาศผู้สูงอายุของเราจะทราบตารางเรียน ว่าคะวันนี้จะออกอากาศ 6 โมง 6 โมงเช้า 6 โมงเย็น สามารถเปิดฟังได้ทั้ง 2 เวลาเนอะมันรีรันคะ วันนี้วันนี้นั้นจบหลักสูตร ทีนี้และภาพที่เราอัดไว้เนี่ยเราก็จะเอาลง ยูทูปทั้งหมด ใครที่จะสามารถใช้ สมาร์ทโฟนเนอะก็จะสามารถดูในสมาร์ตโฟนได้ด้วย ส่วนคุณพ่อคุณแม่ที่มีข้อจำกัดเรื่องสมาร์ตโฟนก็ สามารถดูฟังในวิทยุตามนี้คะอันนี้หลักสูตรนี้ก็ผ่านไปแล้ว” (อีสาน)

“...ครูสั่งให้ทำการบ้าน ทำแล้ว ไหนจะต้องรับผิดชอบผลสม ต้องกระตือรือร้นอยู่ตลอด แต่ว่าผู้สูงอายุเนี่ย ให้แค่นี้เองก็จะได้แค่นี้ พอวันนี้ได้แค่นี้พรุ่งนี้ ถ้าไม่มีมาก็หาย เขาจะเหมือนกับว่าความรับผิดชอบเขาจะลดลงไปตามอายุ แต่ไม่ใช่ทุกคนนะ คนที่เขาทำงานมีศักยภาพ มีร่างกายที่สมบูรณ์อยู่ แค่นี้ทำได้อยู่ แต่ที่ผมตอนนี้ผมคุยไปถึงพวกที่เค้าชราภาพ ร่างกายของเค้าลดลง เค้าก็จะไม่สามารถรับตรงนี้ได้ อันนี้ผมคิดว่าการศึกษาเนี่ยมีน้อยครับ” (เหนือ)

“...เนื้อหาที่จะนำมาให้ผู้สูงอายุนี้ ถ้าเป็นตามวัยแล้ว ส่วนใหญ่หนึ่งสัปดาห์ในการเรียน การอยู่ร่วมกัน ที่โรงเรียน ตอนที่ยังมีอยู่นะครับ ก็มาทำกิจกรรมร่วมกัน แล้วก็หาวิชาที่ฟื้นฟู นะครับ ไม่ได้เป็นวิชาการ ถ้าเป็นวิชาการนี้ ผมคิดว่ารับไม่ได้แน่นอน ในส่วนนี้ยังยอมเทคโนโลยีใหม่ๆเนี่ย ผมคิดว่าถ้าคนตอนนี้ 40กว่าปี ก่อนจะถึง 60 ปีเนี่ย แล้ว 60ปีต่อไปนี้ เขาก็จะรับได้อยู่ คนที่อยู่ในช่วงอายุ 40-50 ปีตอนนี้เนี่ยครับ ถ้า 60ปีไปเนี่ย เค้าคงจะสามารถรับรู้ได้อยู่ แต่ว่าในตอนนี้นักอายุ 60 ปีในช่วงเนี่ย คนที่เขาไม่ได้ทำงานปกติ เขาก็มีการร่อนรู้น้อยลง แล้วผลประสบความสำเร็จก็คือจะไม่เต็มร้อย ผมบอกได้เลยว่ามันจะไม่เต็ม 100 ครับ แต่ในส่วนครับ ก็ ก็จะเป็นพวก สัปดาห์การ ส่งเสริมพวกเขาความเป็นอยู่ การดำรงชีพอยู่ในช่วงผู้สูงอายุเนี่ย พวกนี้โอเค ได้เท่าที่สัมผัสมานะครับ แต่ว่าถ้าจะเป็นความรู้ในส่วนที่ (วิชาการ) อาจารย์จะนำมาให้เนี่ย ผมคิดว่าผมไม่ห้ามไม่ให้ไหลตไปกว่านั้น” (เหนือ)

“...มสธ. ร่วมเรียนรู้กัน อย่างที่พอบอกไป ว่ามีเรื่องของส่งเสริมพอก็คือ ส่งเสริมเรื่องของการเรียนรู้ ผู้สูงอายุก็จะมีหลายระดับ อย่างที่พอบอก คือ เรื่องของการเรียนรู้ อยู่ในระดับที่ต่างกัน แต่ทางเราหรือฝ่ายสนับสนุน เช่น มหาวิทยาลัย หรือในส่วนของท้องถิ่นนี้เราจะมี การสนับสนุนการอย่างไร ในส่วนนี้เราต้องจะต้องไปวางแผนว่าในช่วงระดับผู้สูงอายุแต่ละระดับมีความต้องการอะไร มีความต้องการอะไร เสร็จแล้ว เพราะ ว่าอย่างทีบอก ว่า องค์ความรู้ หรือ ว่าในส่วนของ ความรู้ที่ผู้สูงอายุแต่ละช่วงวัย ที่จะรับรู้เนี่ย มันค่อนข้างที่แตกต่างกันออกไป ที่พอได้บอกไว้ แต่ในทางเราจะมีหลักสูตรหรือว่ามีวิธีอย่างไร ที่เราจะต้องหาว่าโอเค อันนี้ช่วงวัย 60-69 ปี การรับรู้นี้ เราจะส่งเสริมในเรื่องของความรู้ด้านไหน เช่นเรื่องของการรายได้ หรือว่าในเรื่องของส่วนที่ช่วงวัย มันจะดูได้ อย่างที่บอกไปว่าในส่วนของเรานะครับ การศึกษาไม่ได้บอกว่าการศึกษาในชนบทของเรานี้ ค่อนข้างที่จะการศึกษาค่อนข้างที่จะมีความสัมพันธ์ในเรื่องของการตอบโจทย์สำหรับผู้สูงอายุ ชุมชน ค่อนข้างจะหลายช่วงวัยนะครับ แล้วก็ 69-70 เราจะมียุทธศาสตร์ไหน ในการสนับสนุน หรือส่งต่อองค์ความรู้นี้ เพราะว่าอย่างทีบอกผู้สูงอายุในชุมชนในตอนนี้นักอายุที่เยอะพอสมควร ตั้งแต่ 60 บางคนอาจจะ 90-100 ก็ยังมาเรียนรู้อยู่ แต่สมรรถภาพหรือความรอบรู้ กิจกรรมจะลดลง แต่ว่า

เราจะมีหลักสูตรในส่วนไหนที่จะส่งเสริมให้เขา ได้เข้าสู่ มีการรับรู้เหมือนกับผู้สูงอายุ ทั่ว ๆ ไป” (เหนือ)

“...ควรจะมีหลักสูตร แบบขั้นบันได ก็คือหลักสูตรนี้ อายุ 60-70-80 กับท่าน ยกตัวอย่างให้ผู้รับผิดชอบยังคง ให้เก่งขึ้นไปอย่างนี้ ก็มีหลักสูตรเข้ามา ก็ข้อต่อไป ก็คือ ยังมีกิจกรรม ทำยังไงให้มีรายได้ เมื่อมีกิจกรรม อย่างสมมุติว่า ออนโต้เคยทำจักสาน อาจจะมีทำดอกไม้ จันทน์ เคยทำแต่เราต้องหาลาดให้เขาว่า ให้เขามีรายได้ตรงนี้นะฮะ เราก็มีรายได้ช่วยเหลือเขาแบบ วิธีไหน ทำออกมาแล้ว จักสาน ก็ขอให้เขาขายได้ ทำอะไร เราหาลาดตรงนี้ให้เขาได้มัย แล้วก็สุดท้าย ก็คือความตั้งใจ จูงใจตรงนี้อาจจะมีโครงการที่ดี อย่างหนองบัวแดง มีเที่ยวด้วยกัน อันนี้คือความตั้งใจ ที่จะเกิดขึ้น คือมันจะมีชีวิตอีกชีวิต ว่าการจะเที่ยวทะเล ไม่เคยไปอย่างนี้” (เหนือ)

“...ถ้าใช้ทางไกลอย่างนี้ บุคลากรเราไม่ค่อยเยอะนะครับ มีชุมชนอะไร เราก็นัดที่ เทศบาล เทศบาลมีห้องประชุมก็จะเข้ามา เอาระยะอายุเท่าใดให้มาฟัง แล้วก็อายุเท่าไรจะให้งานให้ ถ้าเกิน 70 กว่า งานไม่ต้องเอาให้เยอะครับ มาพูด มาสร้างสรรค์ มาฟังเพลง มาเป็นเพื่อนกัน คนเฒ่าจะไม่เครียดนะครับ ถ้ามีโครงการ งบประมาณ เอางานมา ไม่ใช่งานของคนเฒ่า คนเฒ่าทำอะไรไหวแล้ว คนเฒ่าทำมาตลอดชีวิต 60 นี้ข้าราชการก็เกษียณแล้ว ฉะนั้นถ้าจะเอาโครงการมา กับคนเฒ่าก็คือรัก สุขภาพ ส่งเสริมสุขภาพ คนเฒ่าเป็นอย่างไรบ้าง กินอย่างไร อันนี้ไปได้ครับ แต่ว่า ถ้าจะเอาโครงการ มาผสม ยาวๆ 7 วัน อย่างนี้ไม่ได้ครับ”

4) สื่อการศึกษาที่เข้าถึงผู้สูงอายุ

สื่อที่เข้าถึงผู้สูงอายุ พบว่า มีข้อดีเรื่องของแก้ไขปัญหาเรื่องของระยะทางของสื่อการศึกษา ทางไกล คือ ไม่ต้องเดินทางไกล สื่อพื้นฐาน ได้แก่ สื่อเสียง สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สามารถให้ผู้สูงอายุได้ เข้าถึงการศึกษาทางไกล รวมทั้ง สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ไลน์ (Line) ยูทูป (YouTube)

“...วิทยุทรานซิสเตอร์ก็อัดอะไรลงไป ใน ยูเอสบีแฟลชไดรฟ์ แล้วเสียบใช้คะ ปล่อยให้ไปตามเวลาใช้คะตามคลื่นวิทยุ” (อีสาน)

“...โทรทัศน์ได้คะ โทรทัศน์ก็ได้ อะไรก็ได้ที่มีการสนับสนุนมาก็ได้ ได้ทั้งหมดคะ มสธ. เก่ง เรื่องนี้อยู่แล้ว ในส่วนของพี่เองก็เห็นด้วยเนอะ” (อีสาน)

“...อยากได้ที่เป็นความรู้ที่ท่านๆพัฒนาด้วย หน่วยงานของรัฐ เราพบกันหนึ่งวัน มาร่วมกันในการให้มีสื่อออนไลน์ อยากได้สื่อที่มันเห็นชัดเจน ที่เป็นสามารถปฏิบัติตามให้ข้อต เป็นข้อตไป วันนี้เรื่องการกินอาหารที่มีประโยชน์ ก็มีสื่อขึ้นมา มีตัวอย่าง เพราะชาวบ้านทำกันกินเป็น ครอบครัว แล้วก็ช่วงนี้ ก็มีการออกกำลังกายช่วงนี้ มีสาธิต แล้วทำตามอย่างนี้ มีวิทยากร มีวิทยากร ช่วย และที่สำคัญก็คือ อย่าไปหวังพึ่งผู้สูงอายุนะครับ ผู้สูงอายุจะพึ่งท่านทั้งหลายนะครับ เพียงแต่ว่า เราช่วยสนองให้ผู้สูงอายุอยู่ต่อได้” (เหนือ)

“...มหาวิทยาลัยเข้ามาทำวิจัยเรื่องการให้ความรู้ผ่าน สื่อเสียง พวกรายการวิทยุ ต่าง ๆ เหมือนเป็นหลักสูตรหนึ่งที่เราสร้างขึ้นมาก็แล้วก็ออกแบบมาโดยให้ผู้สูงอายุเนี่ยมีเครื่องรับแล้วก็ มีโปรแกรมในการที่จะเข้าเรียนเป็นตารางดีมากขึ้นมาที่เขาเคยได้รับนะคะ...” (ตะวันออก)

“...อันนี้ก็เลยต้องบอกว่าข้อมูลเนี่ยมันก็หลากหลายใช้ได้นะ หลากหลายครับบาง ท่านก็สามารถมี สื่อโซเชียลที่เล่นได้จากลูกหลานก็มีเยอะ แต่ผมได้อยู่ใกล้กับคุณแม่ยายวัยใกล้ 90 แล้วก็มักจะมีความกังวลนะครับกลัว กลัวจะโดนหลอกแต่ส่วนใหญ่ที่เห็นก็คือในทีวีครับที่ค่อนข้างจะ เปอร์เซนต์สูงครับ ที่ผู้สูงวัยดูได้และพอใจมากแต่ผมก็คิดว่าน่าจะเป็นทีวีครับที่จะสามารถนำสื่อสารสู่ ผู้สูงวัยได้ครอบคลุมกว่าสื่อตัวอื่นครับ ผมขอเสนออย่างนี้ แต่ทางมหาลัยนี้ทางทีวีตอนนี้มีมัย ครับ” (ตะวันออก)

“...ตรงนี้ละครับที่พอมองเห็นแต่สื่อโซเชียลเนี่ยผู้สูงวัยสายตานั้นครับ สายตา นี่ก็ เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้สื่อ อย่าง เช่น โทรศัพท์อย่างนี้นะครับ แต่ว่ามันก็ไม่ทุกคนนะ ผมอยากจะ ให้พี่ๆ แล้วในชุมชนในท้องถิ่นเรามีสถานีวิชิตูอะไรอย่างนี้ เราฟังกันอยู่มัยครับผู้สูงอายุนั้นะ แต่ส่วน ใหญ่เป็นรายการบันเทิงเนื้อหาไม่เหมาะกับผู้สูงอายุอะไรอย่างนี้นะครับ” (ตะวันออก)

“...ยังไงก็ฝากทาง มสธ.แล้วกันว่าจะทำยังไงที่เอาสื่อเข้าไปในทีวีได้ให้มาตามชุมชน ให้ถึงที่จุดนอกจากที่พวกเราเนี่ยซึ่งเป็นผู้นำไปปากต่อปากแล้ว เพราะฉะนั้นสื่อทีวีตัวนี้ก็น่าจะมี บทบาทสำคัญเช่นเดียวกันคะครับทางลูกบ้านยินดีนะครับถ้าเรามีช่องโดยเฉพาะของมสธ.นี่ก็ลูกหลาน หรือว่าผมเองนี่ไปวัดหรือว่าไปงานต่างๆ ก็สามารถที่จะประชาสัมพันธ์นะครับให้ผู้สูงวัยเข้าถึงได้” ... (ตะวันออก)

“...อย่างเช่นว่าหนึ่งเขาก็จะไม่มีพวกสื่อที่บ้านคะอย่าง เช่น บางบ้านที่วิวาจะไม่มี เป็นของชุมชน แล้วก็สองมีแล้วบางครั้งสื่อสารไม่ได้ ทำไม่ได้ ดังนั้นก็มันก็น่าเป็นห่วงอยู่เหมือนกัน... (ใต้)

“...เทศบาลของอำเภอระโนดเราก็จะมีคล้ายหอกระจายข่าวเสียงตามสายเทศบาล เราก็จะมีเจ้าหน้าที่ทางเรียกว่ายุทธศาสตร์ทางสื่อณะคะก็จะมีไม่ว่าจะเป็นออนไลน์ เฟซบุ๊ก ไลน์ เสียงตามสาย ประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่างๆ นะคะไม่ว่าจะเป็นของทุกฝ่ายทุกกองนะคะ ที่นี้ประชาชนก็ได้รับข้อมูลข่าวสารของทุกกองไม่ว่าเป็นของสาธารณสุข การศึกษา เรื่องการประชุมชน เรื่องการอบรม หรือการรายงานข่าวสารที่ทำอะไรไปบ้าง เป็นอย่างไร เขาจะติดต่ออะไรอย่างไรนะคะ สามารถติดต่อได้สะดวกผ่านตัวนี้...(ใต้)

“...ส่วนใหญ่ของทางวิทยุโทรทัศน์ทางอะไรต่างๆ เนี่ย ที่นี้ถ้าเป็นของเราเนี่ยเราก็ไม่ค่อยมีเงินแต่ต้องการนะคะ อย่างน้อยเป็นวิทยุก็ยังมีดี วิทยุนะคะผู้สูงอายุ วิทยุเนี่ยมันราคาไม่มาก วิทยุให้ผู้สูงอายุเป็นชุมชนอะไรน่าจะได้ เพราะว่าโครงการวิทยุมีพระพุท มินักพูด มีอะไรต่างๆ นะคะ นักพูดที่ว่ามีหลักสำคัญ ที่นี้อย่างอื่นก็ลูกๆ พูดกันมาหมดบ้างจะพูดเกี่ยวกับความเป็นมาของชมรม ผู้สูงอายุกับวิทยาลัย รพ.สต. หน่อยนะคะ เดี่ยวจะอ่านให้ฟังอันนี้เป็นของวิทยาลัยผู้เฒ่าชาญชีวิตของเราที่มีวิสัยทัศน์นะคะ มีวิสัยทัศน์ที่น่าร้องสำหรับการทำงาน วิสัยทัศน์ก็คือวิถีสร้างความสุข มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ภายใต้ลดรายจ่ายอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า...(ใต้)

5) ความหลากหลายของหน่วยงานที่เข้ามาจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุ

หน่วยงานที่จัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุมีหลากหลาย โดยหน่วยงานต่างๆ เข้ามาส่งเสริมการศึกษา ให้กับสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ โรงเรียนผู้สูงอายุ กศน. วช. เทศบาล, นักพัฒนาชุมชน, อสม. วัด โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยที่อยู่ภายในเขตพื้นที่ เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาและวิจัยของผู้สูงอายุ มีหลักสูตรการเรียนรู้ เช่น 48 ชั่วโมงการเรียนรู้

“...ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ไลน์ก็ คือ เปิดกลุ่มไลน์กันขึ้นนะคะ เปิดกลุ่มไลน์กันขึ้น แล้วก็ให้ทางอาจารย์ได้มีคลิปเหมือนที่รองปลัดบอกนั่นแหละว่าต้องมีคลิปความรู้ส่งเข้าไปในกลุ่มไลน์ ไซ้ให้คุณพ่อคุณแม่ที่เป็นนักเรียนกลุ่มนี้ก็คือตอนแรกเราก็จะมีการสมัครก่อนนะว่าใครที่มีเครื่องมือใครที่เข้ากลุ่มไลน์เป็นอะไรอย่างนี้ก็คือนักเรียนตรงนี้ก่อน ที่นี้พอหลังจากนั้นเราก็ให้ทางอาจารย์เป็นคลิป คลิปความรู้มาในเรื่องของสุขภาพ ในเรื่องของ ด้านเศรษฐกิจ สังคม ในเรื่องของกฎหมายหรือในเรื่องของสิ่งแวดล้อมต่างๆ นะคะ ส่งเข้ามาในคลิปที่นี้เราก็มีการกำหนดหัวข้อนะคะว่าในวันพฤหัสบดี

วันอังคารกับพฤหัสบดีของสัปดาห์เราก็จะส่งคลิปเข้ามาในช่วงเวลา 9 นาฬิกา กับบ่าย 2 ก็คือส่งคลิปเข้ามา 9 นาฬิกาใครก็เข้ามาดูทุกคนก็เข้ามาดู” (อิสาน)

“...โรงเรียนผู้สูงอายุทำไมถึงมีความสำคัญมากในเขตชนบทอย่างเราเพราะว่าถึงเราจะอยู่ในชุมชนชนบทก็จริงแต่ว่าลูกหลานก็ไม่ได้มาอยู่กับเรานะคะ ลูกหลานก็เข้าไปในเมืองกลับมาอีกทีก็ตอนเย็นเขาก็เหนื่อยล้าจากภารกิจเขาก็จะไม่มีเวลาที่จะมาพูดคุยกับพ่อแม่แล้ว เพราะฉะนั้นโรงเรียนเป็นเหมือนกับบ้านที่ 2 ดีใจมากเลยนะคะได้ใส่ชุดนักเรียนไปโรงเรียนจะมีความตื่นเต้นดีใจใส่ชุดนักเรียนไปโรงเรียนผู้สูงอายุมีความตื่นเต้นดีใจแล้วก็เราจะมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการเดินทาง ไข่ม้อยคะ ที่นี้เทศบาลเนี่ยน้องเค้าดำเนินการได้ดี เทศบาลเขามีรถของเทศบาลอยู่ก็อาจต้องไปรับในส่วนที่อยู่ไกลข้ามถนนมาอะไรแบบนี้คะ ก็จะดำเนินการในเรื่องนี้” (อิสาน)

“...บางครั้งเรามองให้เห็นว่า บางทีเขาไม่มีลูก ไม่มีไม่มีหลานแล้วนะครับ อยู่ด้วยกันกับภรรยาครับ ไม่มีใครไปดูแล เขาก็ใช้ชีวิตของเขา แต่อาจารย์ถามว่า เราจะติดตามยังไง ทุกวันนี้ มีอสม.ไปดูแล ไปหา ในการให้ความรู้เรื่องไลน์ โทรคุยเรื่องอื่นด้วยนะครับ แล้วการสื่อสารเนี่ย เกือบทุกวัน เจ็ดวันครั้งหนึ่ง อสม. เดินทุกบ้าน เค้าจะแบ่งกัน แล้วแต่ละดวง อันนี้ก็เส้นทางหนึ่ง แล้ว อสม. เดี่ยวนี้ ต้องไปสอนเรื่องการโหลดแอป อะไร ต่าง ๆ ช่วงหนึ่งครับ แต่จะให้เราไปช่วยให้แก ทุกวันมัน เป็นไปไม่ได้ ต้องมีเครือข่ายช่วยเหลือ ก็ส่วนใหญ่ก็เป็น อสม. แล้วก็หน่วยทางการก็เข้ามาถึงตรงนี้ครับ ไม่สามารถจะเดินตามบ้านได้”(เหนือ)

“...เกษียณดี ๆ ของ วช. ขออนุญาตไล่เรียงนะคะ เพื่อทุกท่านในวันนี้จะได้รื้อฟื้นก่อน อย่างเช่น เมื่อกี้ก็คือว่าการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ ทั้งผู้เรียนและผู้สอน เราไม่ได้อยู่ด้วยกัน เราต้องอยู่ไกลกัน แล้วก็ส่งเรื่องของการเรียนรู้ได้ยังไง อย่างเช่น ในเรื่องของเกษียณดี ๆ ของ วช. จะมีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ ทุกวันอาทิตย์ หนึ่งทุ่ม นะคะ ผ่านชมรมผู้สูงอายุ นะคะ ตอนนั้นก็ได้มีการขยายเป็นเครือข่ายสูงอายุแห่งประเทศไทย เพราะว่าทำให้ตัวเองกับเกษียณดี ๆ กันเรียบร้อยแล้วนะ คะ ตรงนี้ก็ถือว่าเป็นโอกาสดี ที่ในส่วนของกรมอื่น ซึ่งอย่างเราเนี่ย ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานสนับสนุน มีหน่วยงาน แล้วเราต้องคิดโจทย์ว่า เราจะทำยังไงที่จะเอาเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของการส่งเสริมการเรียนรู้ผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นบริบท การดูแลของเราด้วย” (เหนือ)

“...ผู้สูงอายุเองเนี่ยเคยได้รับแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนโดยภาครัฐก่อนเขามีโรงเรียนผู้สูงอายุ มีชมรมแล้วก็มารวมกลุ่มกัน แต่ว่าเนื่องจากไปพบพอดีช่วงโควิดก็อาจจะห่างๆ กันไปและที่ผ่านมามีหน่วยงานที่เป็นระดับมหาวิทยาลัยเข้าไปทำวิจัยเรื่องการให้ความรู้ผ่านสื่อเสียง พวก

รายการวิทยุต่างๆ เหมือนเป็นหลักสูตรหนึ่งที่สร้างขึ้นมาแล้วก็ออกแบบมาโดยให้ผู้สูงอายุเนี่ยมีเครื่องรับแล้วก็มีโปรแกรมในการที่จะเข้าเรียนเป็นตารางดีมานขึ้นมาที่เขาเคยได้รับนะคะ...(ตะวันออก)

“...เราเห็นอยู่นะคะก็ คือ ในส่วนของบุคลากร 359 คน ปัญหา คือ โซเชียลไม่ใช่เป็นนะคะ แล้วก็รายการที่สมาร์ตโฟนเขามีให้ 100 คนใช้ได้ แต่อีก 200 กว่าคนไม่สามารถใช้ได้ เพราะว่าไม่มีสมาร์ตโฟน เนี่ยก็เป็นปัญหาที่การเรียนรู้เพราะว่าถ้าเราจะให้ความรู้ทาง อสม.ไปทางไลน์ หรือทางโซเชียลเนี่ยได้สักประมาณ 30% ส่วนใหญ่ไม่มีสมาร์ตโฟน แล้วก็ตาไม่ดี อ่าน หูไม่ดี มองไม่เห็น แล้วก็ใช้เน็ตได้เฉพาะที่บ้าน ถ้าออกมาข้างนอกไม่สามารถรายงานอะไรได้เลย ต้องกลับไปบ้านถึงจะรายงานได้ ในส่วนของผู้สูงอายุเราก็ส่งเสริมอยู่นะคะเพราะว่ามีทาง กศน. เนี่ยที่เข้ามาจัดการศึกษาให้เป็นระบบขึ้นก็คือเขาจะมีโครงการมาแต่ละปีเนี่ยจัดในชุมชนนะคะ แล้วก็ประสานทาง รพสต. ไป เพราะว่าเราได้เคยสัญญากันว่าเราจะไปเป็นวิทยากรให้กับทาง กศน. ในเรื่องสุขภาพนะคะที่เป็นรูปธรรมนะคะ แล้วก็ทางมหาวิทยาลัยบูรพาเนี่ย ก็ส่งนักศึกษามาฝึกงานกับเราก็ ก็จะมีคณะพยาบาล คณะสาธารณสุขสทเวช มาเนี่ยเขาก็จะไปสอบถามนะว่าชุมชนต้องการอะไร มีปัญหาอะไรเกี่ยวกับสุขภาพ แล้วก็จัดให้เป็นช่วงสั้นๆ เป็นโครงการ โครงการ ในแต่ละชุมชนที่ทางมหาวิทยาลัยได้ช่วยทำโมดูลนะคะ ในส่วนของเทศบาลเนี่ยก็มีโรงเรียนผู้สูงอายุแต่ตอนนี้ก็ปิดอยู่ก็เลย...” (ตะวันออก)

“...ผู้สูงอายุเนี่ยมีทั้งหมดเกือบหมื่นคน แต่ของเทศบาลแสนสุขผู้สูงอายุมีประมาณ ลักแปดพัน แปดพันกว่าครั้งก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 70 80 ไปถึง 90 100 ครั้ง ทีนี้พูดถึงการรับข้อมูลเนี่ยเทศบาลก็มีผู้รับผิดชอบอยู่เพราะเรามีโครงการและตรงนี้เรามีงบประมาณ มันเป็นเรื่องผู้สูงอายุเข้ามาลงทะเบียน มีโทรศัพท์ อบรมวิธีนี้ทำยังไง จะได้แจ้ง บางทีเรารู้ถึงตัวเราด้วย..... ผู้สูงอายุเท่าไรละ 71 - 80 เวลามาประชุมผมว่าไม่ไหวแล้วครับ ...มีทั้งหมด 25 ชุมชน แต่ละชุมชนมีคณะกรรมการ คณะกรรมการเขาก็ไปดูว่าพี่น้องประชาชนในชุมชนประธานเขาก็จะดูแลในชุมชน มีผู้สูงอายุเท่าไรอะไรต่ออะไร ท่านนายกก็ตั้งงบประมาณแล้วทางนี้...” (ตะวันออก)

“...ให้ตั้งเป็น วิทยาลัยผู้เฒ่าชาวนาชีวิต ซึ่งเราวิทยาลัยผู้เฒ่าชาวนาชีวิตนะคะก็มี 4 หน่วยงานเริ่มต้นนะคะก็คือ วัดราษฎร์บำรุงนี่เป็นเจ้าภาพในเรื่องสถานที่นะคะ โรงพยาบาลระนองนะคะ ก็จะมาให้ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับสุขภาพนะคะ แล้วก็จะมีทางวิทยาลัยชุมชนสงขลานั้นนะคะก็จะมาในเรื่องของอาชีพนะคะ แล้วก็เทศบาลตำบลระนองเนี่ยจะมากำหนดในส่วนของงบประมาณนะคะ ด้วยความที่ผู้สูงอายุของเราเข้มแข็งนะคะแล้วก็ผลงานเป็นที่ประจักษ์นะคะ ทางพัฒนาสังคมนะคะก็อนุมัติงบประมาณในส่วนปรับปรุงสถานที่ตรงนี้นะคะ ตรงนี้เมื่อก่อนเป็นที่ๆร้างนะคะ ที่ร้างนะ

คะก็ให้มาลั่นหนึ่งนะคะก็ให้เครื่องไม้เครื่องมือต่างๆ เพื่อที่จะให้ทางผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมนะคะ ทางเทศบาลก็ให้ทางกองสวัสดิการสังคมนะคะ นักสังคมสงเคราะห์อะไรก็ตามดูแลผู้สูงอายุตรงนี้นะคะ ในทุกวันจันทร์นะคะ วันอังคารเราจะมีศูนย์สร้างสุขอยู่ตรงนี้ด้วยนะคะ แล้ววันพุธเราจะมีการนัดนะคะ นัดวางแผนไทยนะคะ ในส่วนของชมรมผู้สูงอายุเนี่ย วิทยาลัยผู้เชี่ยวชาญชีวิตก่อนหน้าที่จะเกิดโควิดนะคะ เราจะทำกิจกรรมกันทุกวันอังคารนะคะจะมีการเรียนการสอนนะคะ คือชั่วโมงแรกก็จะเป็นทางวัดนะคะ จะมาให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิตนะคะ แล้วก็ต่อด้วยทางโรงพยาบาลระนองนะคะแล้วก็หลังจากนั้นจะเป็นเรื่องของอาชีพนะคะ แล้วก็เทศบาลเนี่ยก็ไปเชิญหน่วยงานต่างๆ นะคะมาให้ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ควรจะได้รับรู้ว่าหน่วยงานนั้นเขาทำอะไร หน่วยงานนี้เขาทำอะไรอย่างนี้นะคะ แล้วก็จากนั้นก็จะมีสันทนการนะคะ แล้วเมื่อวานที่เห็นนะคะนั้นเป็นผลต่อเนื่องจากที่เราเปิดโรงเรียนแล้วจะมีการออกกำลังกายกันทุกเย็นตรงนี้นะคะ ทุกๆ วันจันทร์ถึงศุกร์เรามีการออกกำลังกาย โดยมีทางอาจารย์ศุภกรนะคะเป็นวิทยากรในเรื่องของสันทนการนะคะ ก็เรียกว่าในส่วนนี้ทุกภาคส่วนนะคะมาช่วยเหลือเพื่อที่จะให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสมาพบปะกันนะคะ มาอยู่ติดบ้านนะคะ เพื่อมาทำกิจกรรมร่วมกันในทุกวันอังคารก่อนหน้านี้นะคะ แล้วก็พอโควิดชานะคะก็เพิ่งจะได้เริ่มทำกิจกรรมกันนะคะ ในส่วนนี้ก็ขอเรียนนะคะ....” (ใต้)

6) ผู้สูงอายุยังให้ความสนใจในเรื่องการรวมกลุ่มและการมาพบกัน

ผู้สูงอายุมีความสนใจในการมาพบปะกันและรวมกลุ่มมากกว่าการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาทางไกลทำกิจกรรมร่วมกัน นั้นทนการ มีปฏิสัมพันธ์ มนุษย์สัมพันธ์ เพื่อให้ผู้สูงอายุคลายเหงา

“...รวมกลุ่มดีกว่า เอาเป็นสถานที่แต่ละตำบลที่เหมือนกันเทศบาลโนนท่อนทำเนี่ย ถ้าจะสนับสนุน สนับสนุนให้ลงที่ตรงนั้นดีกว่าไม่ต้องไปที่อยู่ไปลงเทคโนโลยีเทคโนโลยีมีคอมพิวเตอร์มีอะไรเป็นสื่ออย่างนั้นดีกว่าครับ เน้นการมาปฏิสัมพันธ์กัน สร้างความให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องอุปกรณ์ด้วย เพราะว่าถ้าไปอย่างนั้นไม่มีคนรับผิดชอบแน่นอนยังไงก็ ถ้าตามคิดนะไม่เกิน 1 เดือนหลานเอาไปเล่นเกมฟัง นี่พูดตามความจริงนะ เอาสถานที่ที่จะเข้าไปใช้ก็ได้แต่มีตั้งเจ้าหน้าที่ไว้ดูแลซ่อมบำรุงมันจะได้ยั่งยืนด้วยประมาณอย่างนี้แหละเรื่องอุปกรณ์แต่ถ้าสมมติว่ามีนโยบาย แจกมีอะไร แจก แต่ว่าให้อามาใช้ตรงกลางประมาณเทคโนโลยี มีส่วนร่วมเป็นอุปกรณ์ใช้มีเยอะ อุปกรณ์ให้มาใช้สื่อสารอะไรอย่างนี้ไปรวมที่เดียวดีกว่า 10 เครื่อง 20 เครื่องอะไรอย่างนี้มีวิทยากรมาสอนอย่างนี้ดีกว่า...” (อีสาน)

“...1 สัปดาห์เจอกัน 2 ครั้ง ก็มีกิจกรรมต่างๆ เรียกว่า เป็นกิจกรรมที่ดีค่ะ พวกเราก็ ได้มีโอกาสเหมือนกับว่าได้สร้างสัมพันธ์ มนุษย์สัมพันธ์ทำให้เมื่อจบหลักสูตรแล้วเนี่ยก็ยังอวลยอวารณ์ แล้วก็เหมือนกับว่าย่อยอยากกลับมาเพิ่มเติมหรือมาพบปะกันใหม่ แต่เนื่องจากสถานการณ์โควิดก็ทำ ไม่ได้...(ตะวันออก)

“...มาคุณตาบ้าง ที่นี้คุณตาไม่มีอุปกรณ์แล้วไม่เป็นไร ที่นี้ถ้าเราอยากจะทำความรู้ที่ เพื่อนๆ ได้รับทางมือถือคะคุณตา ถ้ามีองค์กรหรือเทศบาลเปิดเวที มีจอออนไลน์มาแล้วคุณตาก็นั่งกับ เพื่อนๆ แล้วเรียนโดยที่ไม่ต้องใช้มือถือเราเอง แต่มีจอห้องประชุมหรืออะไรก็แล้วแต่ เราจะโฟกัสมัย ว่าในโรงเรียนหรือในห้องประชุมต่างๆ แล้วนัดมาแล้วมารับความรู้มาเรียนร่วมกับเพื่อนๆ อย่างนี้ ได้ อันนี้ได้ไม่ต้องมีอุปกรณ์ได้ หรือไม่ก็ส่งไปที่บ้านให้ลูกเปิดให้ อย่างนี้ได้ อย่างนี้โอเค คุณป้าเอ็งตอนนี้ อาจจะไม่สะดวกใช้เครื่องมือมือถือนะคะ ที่นี้ถ้าทางหน่วยงานจะจัดให้ป้าเอ็งมาที่นี้ ที่วัด หรือที่ที่ ใกล้บ้านแล้วก็มาเรียนร่วมกัน นัดป้าเอ็งมาจากบ้านแล้วก็มาเรียนสิ่งที่จำเป็นกับผู้สูงอายุ เช่น สุขภาพต้องดูแลยังไง อาหารการกินต้องทำปฏิบัติตัวยังไงอย่างนี้คะ...(ตะวันออก)

“...ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุคือผู้สูงอายุไม่ใช่ ว่า ต่างคนต่างเข้าไปศึกษา ต่างคนต่างคิดระบบต้องมีกรอบมีวงกลมมีประเพณีอะไรต่างๆ ที่เป็นที่ยึด เหนียว ยึดถือกันนะคะ เราทำงานอยู่ในกรอบแต่ถ้าใครมีอะไรดีๆ เราก็มาบอกกันไม่ใช่ว่าต่างคนต่างก็ ทำมาได้ทำคนเดียว เหมือนกับว่าเราสร้างวงกลมไว้ในกรอบนะคะ ต่อไปชื่อโรงเรียนวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญชีวิตเทศบาลตำบลระโนด ใช้ชื่อย่อว่า วช นะคะ คำขวัญ สุขภาพดี เรามาเรียนหนังสือ กันเนี่ยส่วนมากจะห่อข้าวห่อกันมากินตอนเที่ยงนะคะ ถ้าใครไม่หุงก็ไปซื้อมาแล้วก็นั่งกินกันเป็น กลุ่ม แต่ส่วนมากวันไหนสนุกเนี่ยทานข้าวห่อเกือบทุกคนแล้วก็นั่งกินกันเป็นแถวนะคะ บางทีก็ได้ ละลายทรัพย์ด้วย ละลายทรัพย์เกือบทุกคนวันอังคารเลยคะ มีสมานฉันท์ ขยันการกิจ ทุกวันอังคารก็ ไม่ค่อยหนีกัน แต่ก็ใครมีธุระเราก็อนุญาตนะ มีชีวิตสดใส ทุกคนมี ป้าก็ 79 ยังไม่ได้บอกลูก ป้าจรรยา กระชิบ 79 ปีแล้วนะ...”(ใต้)

7) การค่าธรรมเนียมและลงทะเบียนในการศึกษา

การศึกษาผู้สูงอายุ พบว่า เรื่องการลงทะเบียนเรียน รัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานใน ท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนการศึกษา และงบประมาณ ให้กับผู้สูงอายุใน และมีหน่วยงานในการจัด การศึกษาส่งเสริมให้เรียนโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

“...เป็นวัยเกษียณแล้ว เป็นวัยที่ไม่มีรายได้อะไรแล้วนะคะ แต่ว่าการศึกษา หรือ ความรู้ที่ได้มา น่าจะเป็นเรื่องที่กำลังพัฒนาคุณภาพชีวิตคะ และก็อาจจะสามารถหารายได้เพิ่มเติมได้ ซึ่งตอนนี้กลุ่มของเราก็มีการทำขนมคะ ซึ่งก็เกิดจากการเรียนรู้ในกลุ่มเนี่ยละคะ ทำขนมแล้วก็ขาย บางทีเราก้ไปนำเสนอผลงานข้างนอกใช้คะ มีพลังเขาก็จะมีกำลังใจใช้มั้คะ รู้สึกว่าตัวเองมีคุณภาพคะ” (อิสาน)

“...เราอย่า ลืมว่า ผู้สูงอายุ แทบจะไม่มีอะไรกินอยู่แล้ว รัฐบาลควรช่วยเหลือ แล้วจะยังมาสูบเลือดสูบเนื้อผู้สูงอายุอีก ผมเห็นว่า ส่วนตัวนะ คนอื่นคิดยังไงก็แล้วแต่เค้า ขออนุญาตว่า ส่วนตัวไม่เห็นด้วย เนื่องจากคนเฒ่าคนแก่อยากจะให้ไปหางบประมาณ ต่างๆ รัฐบาลเออะเอะมาช่วยเหลือ เอามาบริการผู้สูงอายุ จะได้บุญได้กุศลอย่างยิ่งนะครับ การให้ผู้สูงอายุเสียค่าใช้จ่ายตรงเนี่ย ส่วนตัวผมนะครับ” (เหนือ)

“...เราขออนุญาตนะคะอย่างหลักสูตรของ มช. หรือ ว่าหลักสูตรที่มีได้จัดไปคะอันนั้น ผู้สูงอายุ ก็เรียนฟรีเหมือนกันใช้คะเรียนฟรี ทางศูนย์ผู้สูงอายุขอนแก่น จะเป็นผู้สนับสนุนเราเป็นเครือข่ายของกลุ่มเป้าหมายคะที่จะนำพาผู้สูงอายุไปอบรมการใช้วิทยุ แล้วก็ไปอบรมก่อนที่จะเปิดโครงการ (อิสาน)

8) สิ่งสนับสนุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ

การสนับสนุนในเรื่องช่วยเหลือผู้สูงอายุการเรียนรู้ที่เป็นเรื่องของระบบเทคโนโลยี และยังรวมถึง คนในครัวครัว ลูกหลาน และ เพื่อน ผู้สูงอายุไม่ควรเรียนคนเดียว การเรียนรู้ระหว่างวัย ผู้สูงอายุนอกจากเรียนรู้ร่วมกันแล้วยังต้องเรียนรู้ร่วมกับคนในครอบครัวที่จะอยู่ร่วมกันรวมถึงช่วยสนับสนุนการศึกษาของผู้สูงอายุ

“...ก็เห็นด้วยเนอะกับการจัดรูปแบบทั้งมาเรียนในห้อง ไม่ว่าจะเรียนในเรื่องของออนไลน์หรือเรียนในเรื่องของมีอาจารย์มาสอน แต่ว่าก็มีการมาเรียนในห้องเพื่อจะได้มีการมาพูดคุย ปฏิสัมพันธ์กัน มันมีชีวิตชีวามากกว่าที่จะไปเรียนคนเดียว แต่ว่าในเรียนคนเดียวมันจะอินในเรื่องของการเพลิดเพลินเนอะอะไรที่ว่า สำหรับผู้ที่ไม่ได้กับผู้สูงอายุที่อยู่ติดเตียงที่บ้านก็สามารถที่จะฟังได้ สามารถที่จะเรียนรู้ตรงนี้ได้ ไม่สามารถเดินทางมาที่นี้ได้แบบนี้” (อิสาน)

“...จุดเด่นว่าผู้สูงอายุ ไม่เพียงแต่ผู้สูงอายุ ลูกหลานก็เป็นส่วนสำคัญที่สุด ที่จะสอนเค้าในเรื่องของการใช้เทคโนโลยี เราจะทำยังไงให้ผู้สูงอายุมีพลังบวก คำว่า พลังบวก ก็คือ ลูกหลานก็

จะต้องเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ใช่ผู้สูงอายุ ึ่ง ชุมเข้ายังง ะไรยังง อย่งแม่ครุณกแก้วเนี้ยค่อนข้างที่จะ โชคดี เพราะว่าครอบครัว แล้วก็ลูกสอนในการใช้ รวมถึงผู้สูงอายุหลายๆท่าน ชมรมผู้สูงอายุ ของ ชมรมผู้สูงอายุเชียงใหม่ก็จะมา กันบ่อย ก็จะมาสอนการใช้ชุมชน (แสดงว่าเผชิญหน้า) เผชิญหน้ากันมา ก่อน ก็จะมีงานเจอกันบ่อยคะ หลังจากนั้นก็จะมามีที่ตั้งกันทุกวันอาทิตย์ แล้วก็เกิดการเรียนรู้ คือ เคยไปสัมผัสบรรยากาศว่า ตอนแรกเข้าได้ เสียงไม่เป็น การใช้ ไอโอเอส ก็เลยใช้ระบบ แอนดรอย อย่งนี้ คือ ก็สนุกดีคะ ใช้ระบบชุมชนคะ” (เหนือ)

“...มีคุณค่าที่จะอยู่ในสังคม คุณค่าที่อยู่กับลูกกับหลาน คุณค่าที่อยู่ในกลุ่มของเขา เอง การพูดคุยกัน เช่นให้คำแนะนำด้านนี้ คนนี้ให้คำแนะนำด้านนี้ คุณแม่เป็นเรื่องนี้ คุณพ่อคนนี้ก็ เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่ว่าการรวมตัวกันสำหรับชุมชนนี่ยังต้องมี แต่ว่าลักษณะการเรียนรู้ผ่านดาวเทียม อย่งนี้ก็จะจะต้องทำในลักษณะที่ว่ามาก็คือเป็นบทเรียนความรู้ที่เสนอเข้ามาทางยูทูปได้” (อีสาน)

ตอนที่ 4 แนวทางในการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาทางแนวทางเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกล ของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้นำประเด็น ทั้ง 8 ประเด็นเพื่อสนทนากลุ่ม ได้แก่ ประเด็น 1) การเข้าถึงเทคโนโลยี และความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยี 2) การแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุในการศึกษาทางไกลและปัญหา สุขภาพ 3) หลักสูตรต้องเหมาะสมกับผู้สูงอายุและตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ 4) สื่อการศึกษาที่ เข้าถึงผู้สูงอายุ 5) ความหลากหลายของหน่วยงานที่เข้ามาจัดการศึกษา 6) ผู้สูงอายุยังให้ความสำคัญ เรื่องการรวมกลุ่มและการมาปฏิสัมพันธ์กัน 7) ค่าธรรมเนียมและลงทะเบียนในการศึกษา 8) การ สนับสนุนช่วยเหลือผู้สูงอายุในการศึกษาทางไกล

นำไปสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

1. ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี
2. รองศาสตราจารย์ ดร. มิ่งขวัญ คงเจริญ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัมปนาท บริบูรณ์
4. ดร. ชัยยศ อิมสุวรรณ
5. คุณกรกมล จึงสำราญ

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอจากผลการศึกษาสภาพปัจจัยและโอกาสการเข้าถึงการศึกษาทางไกล ของผู้สูงอายุและผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกล ของผู้สูงอายุรวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกล

ของผู้สูงอายุต่อผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปลำคัญในการส่งเสริมแนวทางการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลของผู้สูงอายุ ได้ 5 ด้าน ดังนี้

1) การแบ่งกลุ่มของผู้เรียนของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุช่วงต้นจะยังมีศักยภาพในการศึกษาอยู่และเมื่อมีช่วงอายุเพิ่มมากขึ้นก็จะประสบปัญหาเรื่องของสุขภาพทางด้านร่างกายเมื่อผู้สูงอายุมีสุขภาพไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาก็จะปฏิเสธการศึกษา เรื่องของสายตา การได้ยิน เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มของผู้สูงอายุไว้ว่า ผู้วิจัยควรจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุตาม บริบทของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เช่น ผู้สูงอายุในเขตเมือง เขตชนบท กลุ่มผู้สูงอายุตามศักยภาพทางร่างกาย เศรษฐกิจ และสังคม กลุ่มผู้สูงอายุจำแนกตามพื้นฐานการศึกษา กลุ่มผู้สูงอายุตามลักษณะรูปแบบสูงวัยอย่างมีพลัง (Active Ageing) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรทั้งแบบระยะสั้น ระยะยาว ให้เกิดการส่งเสริมการกระจายโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาทางไกลเป็นไปตามความต้องการและศักยภาพของผู้สูงอายุ

2) เนื้อหาที่ผู้สูงอายุต้องการเรียนรู้

เป็นประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่าจำเป็นต้องทำการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุตามบริบทของลักษณะของผู้สูงอายุเพื่อการจัดการด้านเนื้อหาให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่นั้น เพื่อประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่แท้จริง พร้อมทั้งเสริมสร้างความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุต่อไป

3) รูปแบบการจัดการศึกษาแบบผสมผสาน (Blended Learning)

ประเด็นนี้ผู้ทรงคุณวุฒิให้เสนอแนะรูปแบบการจัดการศึกษาควรเป็นแบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบนี้ต้องอาศัยการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ โดยมีองค์ประกอบแรก คือ การจัดการเรียนแบบเผชิญหรือรวมกลุ่ม ได้แก่ 1) สถานที่จัดการศึกษาโดยอาศัยพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชนแบบชั้นเรียนหรือห้องเรียน เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ 2) มีผู้สอน และผู้ช่วยสอน ในลักษณะของ “นักจัดการเรียนรู้” และ 3) สื่อแบบดั้งเดิม ที่ออกแบบให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ

4) หลักสูตรการเรียนรู้

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรสำหรับการจัดการศึกษา ให้แก่ผู้สูงอายุไว้ว่า ในมิติของการจัดการศึกษาทางไกลที่ต้องการเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงสามารถนำหลักสูตรที่มีอยู่ในสถาบันการศึกษามาประยุกต์ให้เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและเกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ทั้งนี้สถาบันการศึกษาที่เป็นเจ้าของหลักสูตรไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือแบบเครือข่ายการจัดการศึกษา เช่น หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบ หน่วยงานเกี่ยวข้องของการปกครองส่วนท้องถิ่นและท้องถิ่น หน่วยงานเกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ หากดำเนินรูปแบบเครือข่ายการจัดการศึกษาได้ก็จะ

เป็นแนวทางการร่วมมือด้านงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุได้ โดยพิจารณา ร่วมกันอย่างเป็นระบบในการกำหนดจัดสรรงบประมาณ ในส่วนของการประเมินผลทั้งในส่วน ของหลักสูตรและผู้เรียน ให้ดำเนินการเป็นระยะๆ มีเป้าหมายคือการนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง ให้มี ประสิทธิภาพสูงสุด

5) ส่งเสริมให้เกิดการเข้าถึงการศึกษาของผู้สูงอายุด้วยการประชาสัมพันธ์

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ เมื่อพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดการศึกษา ทางไกลให้แก่ผู้สูงอายุแล้วจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ทางการประชาสัมพันธ์จากนักการตลาดมืออาชีพ เนื่องจากนักการตลาดมีความเชี่ยวชาญที่จะเลือกใช้กลยุทธ์ทางการตลาดแบบครบวงจรเพื่อให้เกิดการ จัดการศึกษาทางไกลสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็น ที่ น่าสนใจและรู้จักอย่างกว้างขวาง

ซึ่งทั้ง 8 ประเด็นที่ผู้วิจัยได้เสนอต่อ การสนทนากลุ่ม ประเด็น 1) การเข้าถึงเทคโนโลยี และความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยี 2) การแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุในการศึกษาทางไกลและปัญหา สุขภาพ 3) หลักสูตรต้องเหมาะสมกับผู้สูงอายุและตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ 4) สื่อการศึกษาที่ เข้าถึงผู้สูงอายุ 5) ความหลากหลายของหน่วยงานที่เข้ามาจัดการศึกษา 6) ผู้สูงอายุยังให้ความสำคัญ เรื่องการรวมกลุ่มและการมาปฏิสัมพันธ์กัน 7) ค่าธรรมเนียมและลงทะเบียนในการศึกษา 8) การ สนับสนุนช่วยเหลือผู้สูงอายุในการศึกษาทางไกล เป็นสิ่งสำคัญแต่สามารถจัดกลุ่มให้เป็นประเด็น สำคัญที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มโอกาสและการ เข้าถึงการศึกษาทางไกลสำหรับผู้สูงอายุได้ ซึ่งโดยเฉพาะให้มองในมุมมองของผู้จัดการศึกษาที่เป็นระดับ มหาวิทยาลัยก่อนคือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชจะนำไปใช้ผลจากการวิจัยนี้อย่างไรและสู่การขยาย มุมมองในระดับประเทศต่อไป